

2014

PILAR 3 DOKUMENT

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	3
2	Kapitaldekning	4
2.1	Kapitaldekningsregelverket	4
2.2	Sparebanken Hedmarks soliditetsmål	5
2.3	Kapitaldekning i Sparebanken Hedmark	5
3	Konsolidering	6
4	Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Hedmark	8
4.1	Konsernstruktur	8
4.2	Organisasjonskart	9
4.3	Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Hedmark	10
5	Informasjon per risikogruppe	13
5.1	Kredittrisiko	14
5.2	Markedsrisiko	24
5.3	Operasjonell risiko	27
5.4	Compliancerisiko	28
5.5	Likviditetsrisiko	28
5.6	Eierrisiko	30
5.7	Strategisk risiko	30
6	Oppsummering – beregning av kapitalbehov	31
6.1	Regulatorisk kapitaldekning	32
6.2	Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio)	34
7	Sammenligning av regulatorisk og økonomisk kapital	34

1 Innledning

Dette dokumentet gir en beskrivelse av risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Hedmark og skal dekke krav til offentliggjøring av finansiell informasjon slik dette fremkommer av kapitalkravsforskriftens del IX.

Som hovedregel oppdateres dokumentet årlig, men dersom det skjer vesentlige endringer med betydning for vurderingen av konsernets finansielle stilling vil dokumentet oppdateres med ny informasjon. Periodisk informasjon om kapitaldekning og minimumskrav til ansvarlig kapital er tilgjengelig i bankens kvartalsrapporter.

Utover den informasjon som er tilgjengelig i dette dokumentet vises det til Om oss/Investor Relations på Sparebanken Hedmarks hjemmeside www.sparebanken-hedmark.no.

2 Kapitaldekning

2.1 Kapitaldekningsregelverket

Regelverket bygger på en standard for kapitaldekningsberegninger hvor formålet er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom:

- Mer risikosensitivt kapitalkrav
- Bedre risikostyring og kontroll
- Tettere tilsyn
- Mer informasjon til markedet

Regelverket skal sørge for at det blir større samsvar mellom hvordan myndighetene setter krav til kapitaldekning i finansinstitusjonene og den metodikken institusjonene selv benytter for å beregne sitt kapitalbehov.

Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

Pilar 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 2: Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging

Pilar 3: Offentliggjøring av informasjon

2.1.1 Pilar 1 – minimumskrav til ansvarlig kapital

Pilar 1 omhandler minstekravet til ansvarlig kapital for kreditt- risiko, operasjonell risiko og markedsrisiko hvor minstekravet til kapitaldekning er fastsatt til 8 prosent. I tillegg kommer kravet til kapitalbevaringsbuffer og systemrisikobuffer på henholdsvis 2,5 prosent og 3,0 prosent per 31.12.2014.

I løpet av 2015 implementeres motsyklisk kapitalbuffer med 1 prosent, slik at samlet bufferkrav for Sparebanken Hedmark vil være 6,5 prosent ved utgangen av inneværende år. Sparebanken Hedmark er ikke utpekt som nasjonalt systemviktig bank.

Kapitaldekningen fastsettes som forholdet mellom bankens samlede ansvarlige kapital og risikovektede eiendeler:

Figur 1: Kapitaldekningsbrøken

$$\frac{\text{Kjernekapital + Tilleggskapital}}{\text{Beregningsgrunnlag for kreditt- og markedsrisiko og operasjonell risiko}} \geq 8\% + \text{Bufferkrav}$$

Kapitaldekningsregelverket inneholder ulike metoder for å beregne kapitalkravet. De ulike metodene er illustrert i figur 2.

Figur 2: Metodikk for beregning av kapitalkrav

Kreditt- og markedsrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetoden	Standardmetoden	Basismetoden
Grunnleggende IRB-metode *)	Interne målemetoder *)	Sjablongmetoden
Avansert IRB-metode *)		AMA-metoden *)

*) Metodene krever godkjenning fra Finanstilsynet

For banker som er godkjent til å benytte interne målemetoder (IRB - Internal Rating Based Approach) for beregning av kreditt- og markedsrisiko, vil det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning for kreditt- og markedsrisiko være basert på bankens egne

risikomodeller. Dette vil gjøre minimumskravet til kapitaldekning mer risikosensitivt og vil medføre at kapitalkravet i større grad enn under standardmetoden vil samsvare med risikoen i underliggende porteføljer.

2.1.2 Pilar 2 – Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging

Pilar 2 stiller krav til bankenes kapitalvurderingsprosess (ICAAP) hvis formål er å sikre en strukturert og dokumentert prosess for vurdering av konsernets risikoprofil i den hensikt å skape sikkerhet for at konsernet har tilstrekkelig kapital til å dekke risikoen forbundet med virksomheten. I tillegg skal bankene ha en strategi for å opprettholde et tilstrekkelig kapitalnivå.

Bankens prosess omfatter morbanken, vesentlige datterselskaper og eierposter i tilknyttede selskaper/felleskontrollerte virksomheter. Prosessen gjennomføres årlig basert på en vurdering av eksponering, kvaliteten i styring og kontroll, og hvor risikoen kvantifiseres gjennom beregning av risikojustert kapital. Det benyttes så vel kvantitative metoder som kvalitative vurderinger ved fastsettelse av kapitalbehovet.

Finanstilsynet skal overvåke og evaluere bankenes interne vurdering av kapitalbehovet og tilhørende strategi, samt evnen til å overvåke og sikre overholdelse av myndighetenes kapitalkrav. Finanstilsynet har myndighet til å sette i verk passende tiltak om de ikke er tilfreds med resultatene av prosessen.

2.1.3 Pilar 3 – Offentliggjøring av informasjon

Formålet med pilar 3 er å supplere minimumskravene i pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i pilar 2. Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet å vurdere institusjonens risikoprofil og kapitalisering, samt styring og kontroll. Kravene til offentliggjøring blir spesielt viktig når institusjonene i større grad kan benytte egne systemer og metoder for å beregne kapitalkravet.

Informasjonskravene innebærer at alle institusjoner skal publisere informasjon om organisasjonsstruktur, risiko-styringssystem, rapporteringskanaler samt hvordan risiko-styringen er bygd opp og organisert. Videre er det gitt detaljerte krav til offentliggjøring av kapitalnivå og struktur samt risikoeksponeringer, der sistnevnte avhenger av hvilke beregningsmetoder som benyttes i pilar 1.

Herværende dokument har sammen med bankens års- og kvartalsrapporter til hensikt å oppfylle kravene til offentliggjøring av informasjon i henhold til gjeldende regelverk.

2.2 Sparebanken Hedmarks soliditetsmål

Sparebanken Hedmarks overordnede strategiske mål settes ut fra at de skal underbygge en moderat til lav risikoprofil hvor banken skal være blant Norges mest solide og lønnsomme regionale banker.

Konsernets soliditet uttrykkes gjennom den regulatoriske kapitaldekningen. Ved fastsettelse av kapitalnivået skal det tas hensyn til:

- Ambisjonsnivået i det strategiske målbildet
- Forretningsmessige rammebetingelser
- Myndighetskrav i forhold til kapitaldekning
- Risikotoleranse

Det fastsatte kapitalnivået skal sikre at Sparebanken Hedmark har en tilstrekkelig kapital på konsernnivå til å oppfylle offentlig pålagte myndighetskrav i forhold til kapitaldekning, og interne mål til kapital i forhold til underliggende risiko i virksomheten (ICAAP).

Moderat til lav risikoprofil skal sikre konsernet tilgang på langsiktig finansiering til attraktive priser, relativt til øvrige regionbanker. Størrelsen på, og sammensetningen av, konsernets risikojusterte kapital skal samsvare med en slik ambisjon. Hovedmål for soliditet er definert slik:

«For å beholde "høyeste rating blant regionbankene" og opprettholde posisjonen som et av Norges tryggeste bankpapirer er målet en ren kjernekapital som er 1 prosent høyere enn maksimumskravet til nasjonalt systemviktige banker, og minst samme total kapitaldekning som det til enhver tid gjeldende krav for banker.»

Dette tilsvarer følgende mål for Sparebanken Hedmark:

- 2015: Ren kjernekapitaldekning på 14,5 prosent og total kapitaldekning på 14,5 prosent
- 2016: Ren kjernekapitaldekning på 15,5 prosent og total kapitaldekning på 15,5 prosent

Styret har minimum årlig en gjennomgang av kapitalmålene i forbindelse med behandling av forretningsstrategien, overordnet risikostrategi og/eller kapitalplan.

2.3 Kapitaldekning i Sparebanken Hedmark

Sparebanken Hedmark benytter per 31.12.2014 IRB grunnleggende metode ved beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital for kredittisiko. Banken søkte sommeren 2013 Finanstilsynet om tillatelse til å benytte IRB avansert metode for foretaksporføljen. Tillatelse ble gitt i brev fra Finanstilsynet datert 24. februar 2015. Dette innebærer at beregningen av konsernets kapitaldekning per første kvartal 2015 vil være basert på IRB avansert metode også for foretaksporføljen. Isolert sett vil anvendelse av IRB avansert metode øke ren kjernekapital med ca. 1 prosentpoeng. I motsatt retning trekker økte boliglånsvekter grunnet innføring av Finanstilsynets LGD-modell og metode for fastsettelse av langsiktig PD-nivå fra samme tidspunkt.

For markedsrisiko og operasjonell risiko benytter Sparebanken Hedmark henholdsvis standardmetoden og sjablongmetoden for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital.

3 Konsolidering

Sparebanken Hedmark legger vekt på at alle selskap i konsernet til enhver tid har tilfredsstillende kapitalisering. Styrende organer har ikke lagt beskrankninger på styrets mulighet til å overføre kapital mellom morbanken og datterselskaper og mellom datterselskaper ut over det som følger av regulatoriske og andre lovbestemte beskrankninger. Det er heller ingen vedtektsbestemmelser som setter slike beskrankninger.

Av samme grunn inngår ikke banken eller dets datterselskaper avtaler som setter beskrankning på styrets adgang til å overføre kapital som nevnt. Dette gjelder så vel innlånsavtaler som avtaler med leverandører og kunder.

For øvrig vil overføring av kapital mellom selskapene reguleres av den ordinære rammeloavgivningen for selskapene og for finanskonsernet. Denne legger ikke beskrankninger i forhold til de prinsipper for kapitalallokering som er angitt ovenfor.

I likhet med investering i datterselskapene har konsernet strategisk interesse av å understøtte virksomheten til SpareBank 1 Gruppen AS, SpareBank 1 Banksamarbeidet DA, Bank 1 Oslo Akershus AS, SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank1 Næringskreditt AS, SpareBank 1 Kredittkort AS, SpareBank1 Markets AS og andre mindre felleskontrollerte virksomheter i SpareBank 1. I den anledning er konsernet opptatt av at det ikke inngås avtaler eller treffes vedtak eller lignende som innebærer en beskrankning på eierbankenes mulighet til å overføre kapital til disse selskapene dersom dette skulle være nødvendig for å oppnå tilfredsstillende kapitaldekning/soliditet. Konsernet er ikke kjent med at det foreligger slike beskrankninger ut over hva som følger av rammeloavgivningen. Konsernet antar at det ikke vil være praktisk å overføre kapital til eierbankene ut over ordinær utbyttebetaling. Etter det konsernet kjenner til foreligger det ikke privatrettslige beskrankninger som begrenser utbyttebetalinger fra ovennevnte selskaper.

Tabell 1 viser forskjellen i konsolideringsgrunnlaget ved konsolidering etter regnskapsreglene og ved konsolidering for kapitaldekningsformål.

Tabell 1: Konsolideringsgrunnlag

Selskaper som er fullt konsolidert

(Tall i millioner kroner)

2014	Forretnings- kontor	Antall aksjer	Stemme- berettiget kapital	Bokf. verdi	Konsolideringsmetode	
					Regnskapsformål	Kapitaldeknings- formål
Sparebanken Hedmark	Hamar				Full konsolidering	Full konsolidering
EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS	Hamar	500	100,00 %	8	Full konsolidering	Full konsolidering
SpareBank 1 Finans Østlandet AS	Hamar	600 000	100,00 %	600	Full konsolidering	Full konsolidering
SpareBank 1 Regnskapshuset Østlandet AS	Hamar	1 250 000	100,00 %	51	Full konsolidering	Full konsolidering
Vato AS	Hamar	352	100,00 %	9	Full konsolidering	Full konsolidering
Sum				668		

Selskaper som er forholdsmessig konsolidert

(Tall i millioner kroner)

2014	Forretnings- kontor	Antall aksjer	Stemme- berettiget kapital	Bokf. verdi	Konsolideringsmetode	
					Regnskapsformål	Kapitaldeknings- formål
Oslo Eiendom Holding AS	Lena	15 000	50 %	2	EK-metoden	Forholdsm. Kons.
Bank 1 Oslo Akershus AS	Oslo	1 854 126	40,5 %	1 187	EK-metoden	Forholdsm. Kons.
KOMM-IN AS	Raufoss	7 500 000	23,7 %	8	EK-metoden	Forholdsm. Kons.
Torggt 22 AS	Hamar	8 000	50 %	14	EK-metoden	Forholdsm. Kons.
Sum				1 211		

Selskaper som er fratrukket i ansvarlig kapital

(Tall i millioner kroner)

2014	Forretnings- kontor	Antall aksjer	Stemme- berettiget kapital	Bokf. verdi	Konsolideringsmetode	
					Regnskapsformål	Kapitaldeknings- formål
SpareBank 1 Boligkreditt AS	Stavanger	5 237 544	9,50 %	805	EK-metoden	Ikke konsolidert
SpareBank 1 Næringskreditt AS	Stavanger	560 000	3,84 %	75	EK-metoden	Ikke konsolidert
SpareBank 1 Markets AS	Oslo	110 033	16,80 %	24	EK-metoden	Ikke konsolidert
SpareBank 1 Kredittkort AS	Trondheim	204 922	7,99 %	62	EK-metoden	Ikke konsolidert
SpareBank 1 Gruppen AS	Tromsø	215 204	11,00 %	883	EK-metoden	Ikke konsolidert
Sum				1 849		

Selskaper som ikke er konsolidert og hvor det ikke foreligger innskudd av ansvarlig kapital som er fratrukket i ansvarlig kapital i institusjonen.

(Tall i millioner kroner)

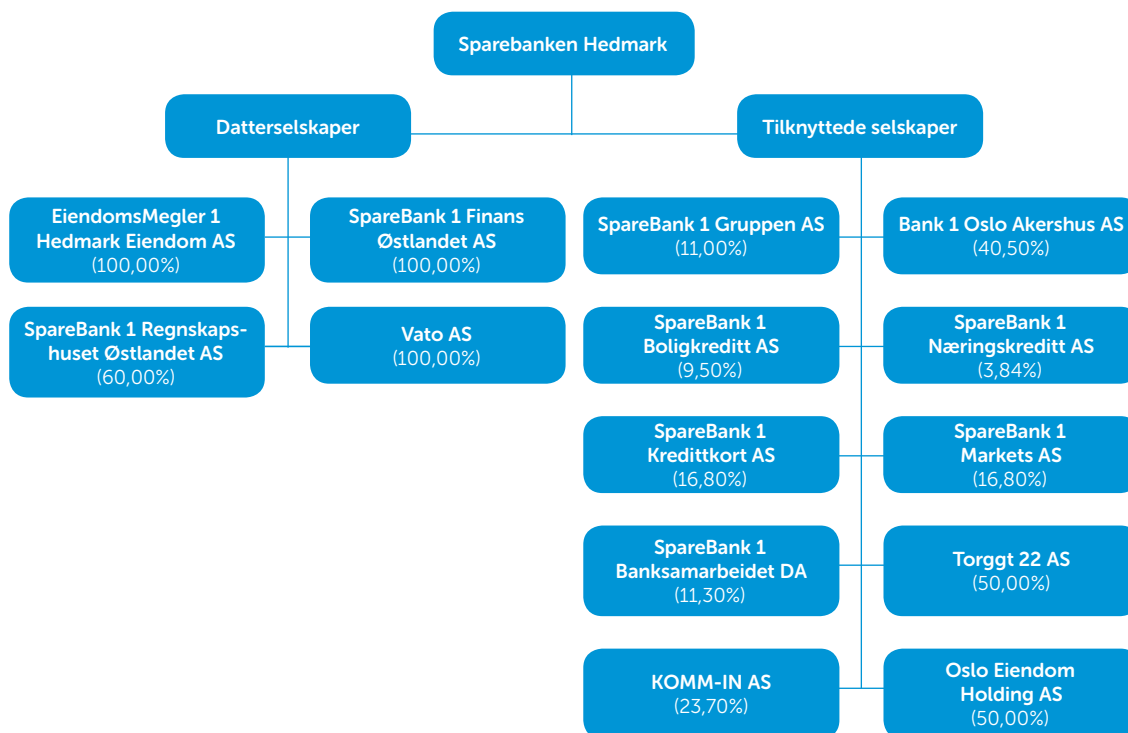
2014	Forretnings- kontor	Antall aksjer	Stemme- berettiget kapital	Bokf. verdi	Konsolideringsmetode	
					Regnskapsformål	Kapitaldeknings- formål
SpareBank 1 Utvikling DA	Oslo		11,30 %	13	EK-metoden	Ikke konsolidert
Sum				13		

4 Risiko- og kapitalstyring i Sparebanken Hedmark

4.1 Konsernstruktur

Følgende selskaper inngår i konsernet Sparebanken Hedmark:

Figur 3: Oversikt over konsernet Sparebanken Hedmark

EiendomsMegler 1 Hedmark Eiendom AS er Hedmarks ledende eiendomsmeglervirksomhet, og er representert på de mest sentrale steder i fylket.

SpareBank 1 Finans Østlandet AS selger leasingprodukter og salgspantfinansiering med hele Østlandet som sitt primære markedsområde. Morbanken, flere SpareBank 1-bankene og kapitalvareleverandører er i tillegg til internett de viktigste distribusjonskanalene for selskapet.

SpareBank 1 Regnskapshuset Østlandet AS er en del av SpareBank 1 Regnskapshuset sin satsing for å bli en av Norges ledende aktører i regnskapsbransjen. SpareBank 1-bankene skal, i tråd med alliansens sterke tradisjon, bygge opp en nasjonal regnskapsvirksomhet tuftet på regionalt eierskap og nærhet til markedet.

Vato AS eier ett av bankens kontorbygg.

SpareBank 1 Gruppen og SpareBank 1-alliansen

SpareBank 1 –alliansens formål er å anskaffe og levere konkurransedyktige, finansielle produkter og tjenester, samt å ta ut stordriftsfordeler i form av lavere kostnader og/eller høyere kvalitet. Alliansen bidrar på den måten til at privatpersoner og bedrifter opplever lokal forankring, dyktighet og en enklere hverdag. Videre skal alliansen bidra til å sikre bankens verdiskapning til glede for vår region.

SpareBank 1 – bankene driver alliansesamarbeidet, samt utvikling og drifting av produkter gjennom SpareBank 1 Banksamarbeidet DA og SpareBank1 Gruppen AS. SpareBank 1 Gruppen har det administrative ansvaret for samarbeidsprosessene i SpareBank 1-alliansen, der teknologi, merkevare, kompetanse, felles prosesser/beste praksis og innkjøp står sentralt.

SpareBank 1-bankene deltar i stor utstrekning i felles utviklingsarbeid.

SpareBank 1 Oslo og Akershus AS er en bank som eies av bankene i SpareBank 1-alliansen og LO. Bankens markedsområde er Oslo og Akershus. Sparebanken Hedmark har størst eierandel med 40,5 prosent.

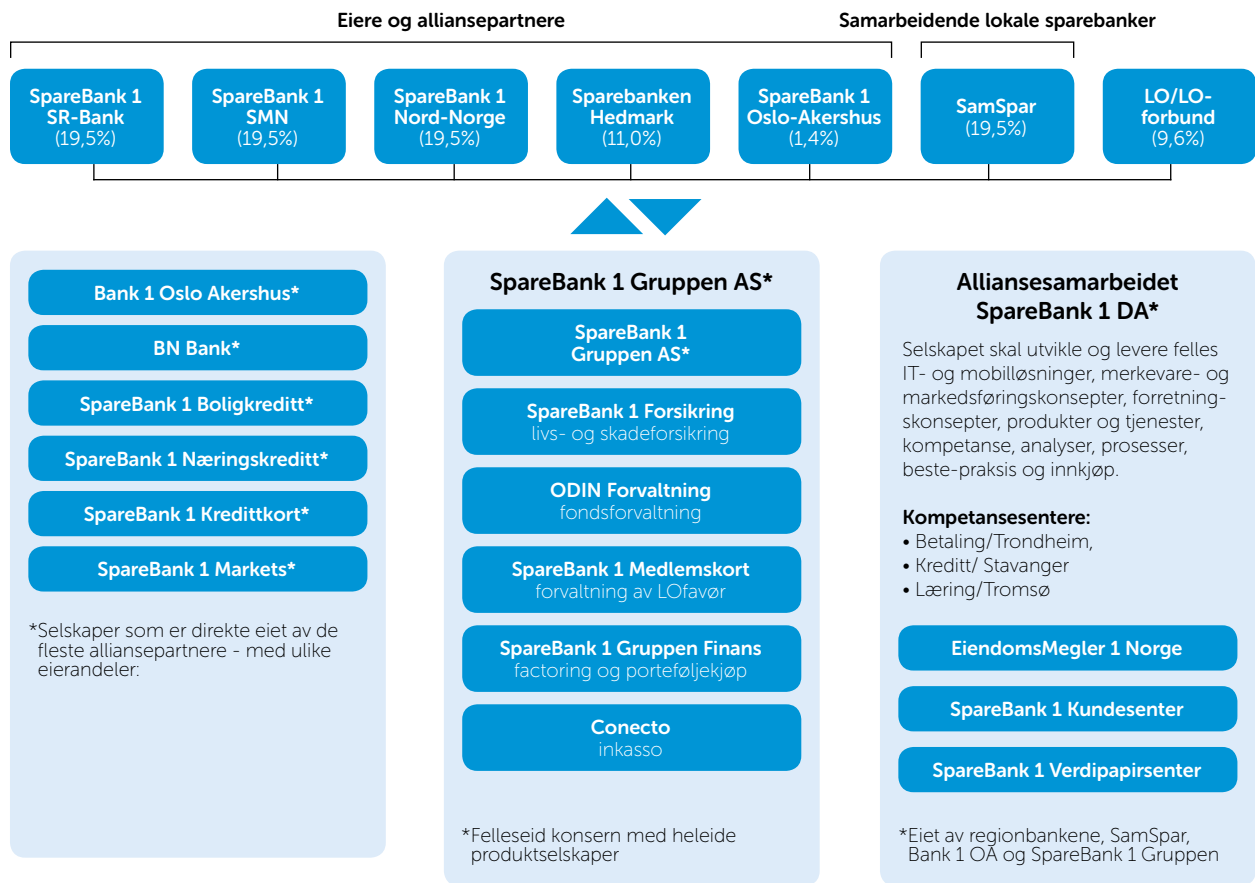
SpareBank 1 Boligkreditt AS er alliansebankenes boligkredittforetak.

SpareBank 1 Næringskreditt AS er alliansebankenes næringskredittforetak.

SpareBank 1 Kredittkort AS er alliansebankenes felles kredittkortselskap.

SpareBank 1 Markets AS er alliansebankenes (eksl. SR-Bank) sitt felleseide meglerhus.

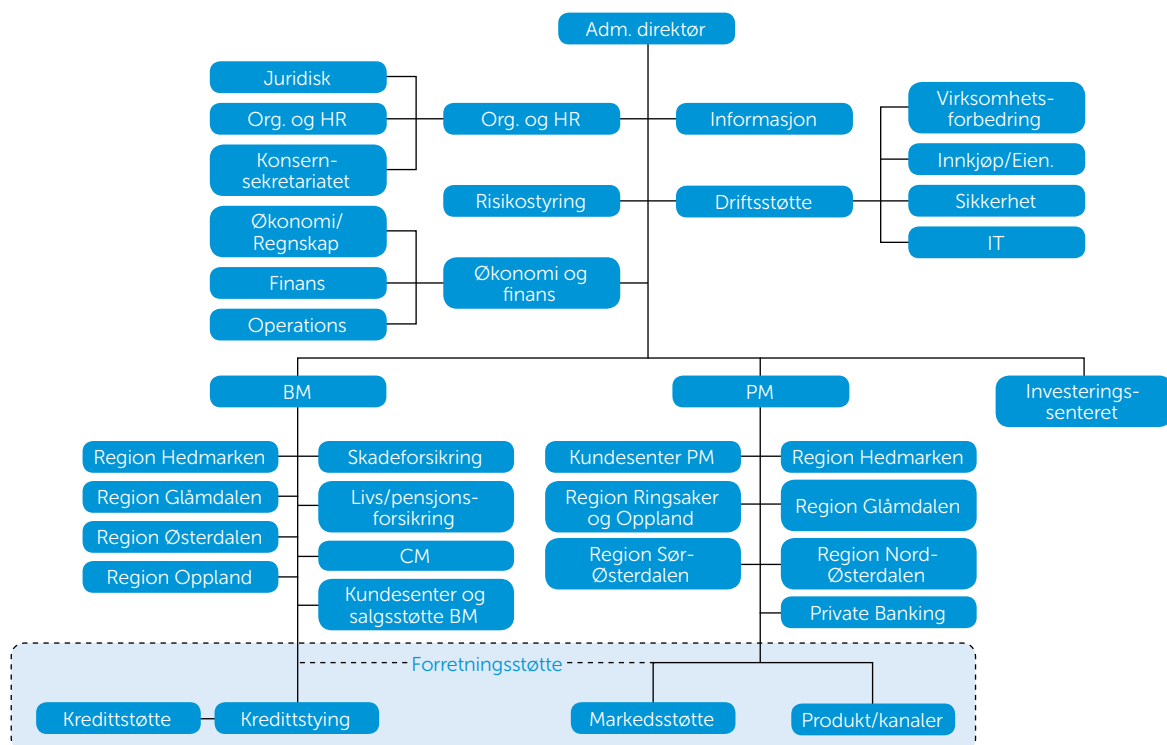
Figur 4: SpareBank 1-alliansen

4.2 Organisasjonskart

Sparebanken Hedmark er organisert slik det fremgår av organisasjonskartet nedenfor.

Figur 5: Organisasjonskart

4.3 Risiko- og kapitalstyring

4.3.1 Formål

Risiko- og kapitalstyringen i Sparebanken Hedmark skal støtte opp under konsernets strategiske målbilde, samt bidra til å sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning.

Dette skal oppnås gjennom:

- En tydelig bedriftskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring.
- En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen.
- Å tilstrebe god kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi.
- Å unngå at uventede enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad.

Konsernet skal ha en moderat til lav risikoprofil, og har som målsetting å opprettholde god soliditet for å sikre tilgang på langsiktig funding til attraktive priser, relativt til øvrige regionbanker.

4.3.2 Kontroll- og styringsstruktur – roller og ansvar

I arbeidet med god og helhetlig risikostyring er bedriftskulturen grunnmuren som de andre elementene bygger på. Bedriftskulturen omfatter menneskene i organisasjonen (deres individuelle egenskaper og integritet, verdigrunnlag og etikk), ledelsesfilosofi/-stil og styringsprinsipper. Dårlig bedriftskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styrings tiltak. Sparebanken Hedmark har derfor etablert et tydelig verdigrunnlag og etiske retningslinjer som er godt kommunisert i hele organisasjonen.

Konsernet legger vekt på uavhengighet i risikostyringen. Ansvar for risikostyringen er derfor delt mellom ulike grupper i henhold til figuren under:

Figur 6: Ansvar og roller i risikostyringsprosessen

Styret har ansvaret for å påse at konsernet har en ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra vedtatt risikoprofil og myndighetspålagte krav. Styret fastsetter de overordnede målsettningene relatert til risikoprofil og avkastning. Styret fastlegger videre de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen i konsernet, samt etiske regler som skal bidra til en høy etisk standard.

Styrets arbeid er nedfelt i en årsplan som oppdateres årlig. Dette sikrer at styret har tilstrekkelig tid til og fokus på sentrale oppgaver årlig.

Styret har opprettet eget risikoutvalg, revisjonsutvalg og kompensasjonsutvalg. Risikoutvalget er et forberedende organ for styret i saker som vedrører bankens risikostyring og internkontroll, mens revisjonsutvalget forbereder saker som vedrører finansiell informasjon og internkontroll tilknyttet denne. Utvalgene består av de samme fire medlemmene utgått av styret, men utvalgene har ikke samme leder. Kompensasjonsutvalget skal tilsvarende bistå styret i dets arbeid med ansettelsesvilkår for Sparebanken Hedmarks administrerende direktør, samt i forhold til hovedprinsipper og strategi for kompensasjon av det øverste ledersjikt i konsernet. Utvalget består av tre medlemmer utgått av styret.

Administrerende direktør har ansvaret for den overordnede risikostyringen. Det betyr at administrerende direktør er ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyringssystemer i konsernet, og at risikoeksponeringen overvåkes. Administrerende direktør er videre ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Forretningsdivisjoner og stabsenheter har ansvaret for risikostyringen innenfor sitt ansvarsområde. Dette innebærer at lederne skal sørge for at det etableres og gjennomføres forsvarlig risikostyring, i samsvar med styringsdokumenter, fullmakter, rutiner og instruksjer.

Avdeling for risikostyring er organisert uavhengig av linje- og stabsenheter og rapporterer direkte til administrerende direktør. Avdelingen har ansvaret for videreutvikling av rammeverket for risikostyring, inkludert risikomodeller og risikostyringssystemer. Avdelingen er videre ansvarlig for uavhengig oppfølging og rapportering av risikobildet, og følger opp at konsernet etterlever gjeldende lover og forskrifter.

Internrevisjonen er styrets redskap for å påse at risikostyringen er målrettet, effektiv og fungerer som forutsatt. Den interne revisjonsfunksjonen utføres av ekstern leverandør,

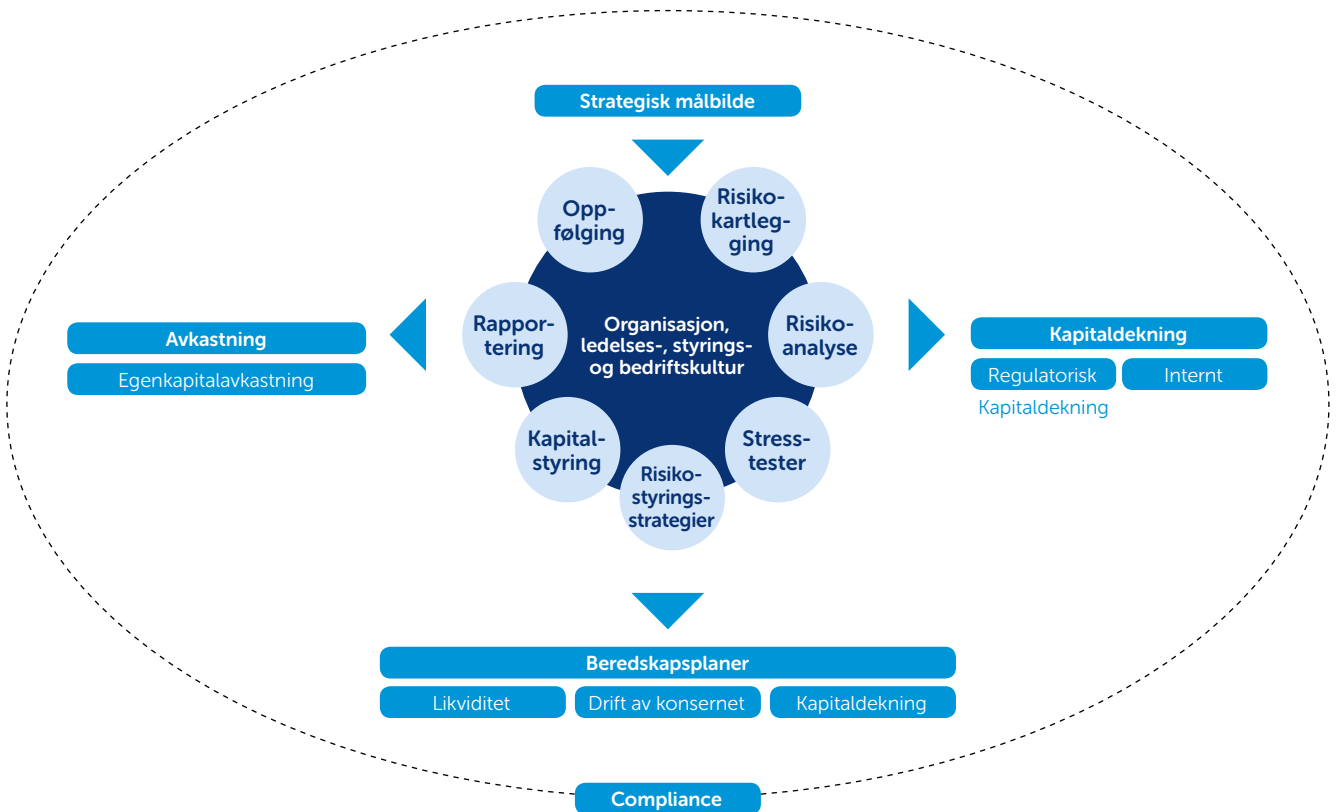
noe som sikrer uavhengighet, kompetanse og kapasitet. Internrevisjonen rapporterer til styret. Internrevisjonens rapporter og anbefalinger knyttet til forbedringer i konsernets risikostyring blir gjennomgått og vurdert implementert.

4.3.3 Elementer i risiko- og kapitalstyringen

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring skal rammeverket baseres på de elementer som reflekterer den måten styret og ledelsen ønsker å styre konsernet på:

- Strategisk målbylde
- Organisering og bedriftskultur
- Risikokartlegging
- Risikoanalyse
- Stresstester
- Risikostrategier
- Kapitalstyring (inkl. avkastning og kapitaldekning)
- Rapportering
- Oppfølging
- Beredskapsplaner
- Compliance (etterlevelse)

Sammenhengen mellom de enkelte elementene kan oppsummeres som i figuren nedenfor.

Strategisk målbylde

Risiko- og kapitalstyringen i Sparebanken Hedmark tar utgangspunkt i det definerte strategiske målbylde slik dette fremkommer gjennom strategiplanen.

Risikoidentifikasjon

Identifikasjon av risiko skal være fremoverskuende og er integrert i strategi- og planleggingsprosessen. Prosessen skal dekke alle vesentlige risikoer konsernet utsettes for og gjennomføres minimum årlig.

Risikoanalyse

Det skal gjennomføres en analyse av risikoene som er identifisert for å forstå risikoenes egenskaper og årsaksmekanismer. Vesentlige risikoer skal om mulig kvantifiseres gjennom

forventet tap og behovet for risikojustert kapital. Primært vil dette gjelde kredittrisiko. Kvantifiseringen skal være basert på anerkjente metoder og fremgangsmåter for måling av risiko. Risikoanalysen skal også sikre at det foretas en kvalifisert og strukturert vurdering og dokumentasjon av etablerte kontroll- og styringstiltak.

Stresstester og scenarioanalyser

Det skal gjennomføres periodiske stresstester og scenarioanalyser for å analysere hvordan negative hendelser påvirker resultatet, balansen og kapitaldekningen til konsernet. Analysene skal gjennomføres på de mest kritiske risikoområdene som bl.a. kreditt-, markeds- og likviditetsrisiko, og skal ta hensyn til en negativ makroøkonomisk utvikling over en periode på minimum tre år.

Risikostrategier

Gjennom risikostrategiene skal styret definere ønsket risiko-profil ved etablering av risikobaserte rammer og måltall på de ulike risikoområdene. Strategiene skal revideres årlig.

Kapitalstyring

Sparebanken Hedmark skal ha en kapitalstyring som sikrer:

- en effektiv kapitalanskaffelse og – anvendelse i forhold til konsernets strategiske mål bilde og vedtatte forretningsstrategi
- egenkapitalavkastning i tråd med vedtatt strategi
- tilfredsstillende kapitaldekning ut fra valgt risikoprofil, og myndighetenes krav.
- attraktive vilkår og langsiktig god tilgang på innlån
- utnyttelse av vekstmuligheter i konsernets til enhver tid definerte markedsområde
- at ingen enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad

På grunnlag av det strategiske målbildet skal det årlig utarbeides en kapitalplan for de påfølgende tre år for å sikre en langsiktig og målrettet kapitalstyring. Kapitalplanen skal ta hensyn til fremskrivning av konsernets finansielle utvikling for de neste tre årene. Disse fremskrivningene skal ta hensyn til forventet utvikling i perioden samt en situasjon med alvorlige økonomiske tilbakeslag over minimum tre år.

Med grunnlag i fremskrivningene av det samlede kapitalbehovet skal ledelsen og styret gjøre en samlet vurdering av om kapitalbehovet er tilstrekkelig og tilpasset Sparebanken Hedmarks nåværende og fremtidige risikoprofil, samt strategiske mål bilde.

Sparebanken Hedmarks målsetting om ren kjerne- og total-kapitaldekning skal sikre tilstrekkelig kapital til å:

- oppfylle myndighetenes krav
- ivareta vernet av konsernets kreditorer

Oppfølging, rapportering og overvåking

Alle ledere er ansvarlige for den daglige risikostyringen innenfor eget ansvarsområde og skal påse at risikoeksponeringen er innenfor de rammer som er besluttet av styret og administrerende direktør.

Konsernets risikorapportering har som formål å sikre at ulike organisasjonsnivåer har tilgang på tilstrekkelig og pålitelig risikorapportering. Den overordnede overvåking av risikoeksponering og risikoutvikling foretas av avdeling for risikostyring og følges opp gjennom periodiske rapporter til styret og administrasjonen.

Beredskapsplaner

Bankenes kjernevirksomhet er å ta risiko. Denne vil over tid kunne påføre bankene større uventede tap på tross av gode risikostyringssystemer og prosesser. En slik situasjon vil kunne medføre alvorlig press på kapitaldekning, likviditet og drift. Sparebanken Hedmark skal derfor ha beredskapsplaner på nevnte områder.

Compliance (Etterlevelse)

Det skal finnes prosesser som sikrer etterlevelse av gjeldende lover og forskrifter. Dette skal skje gjennom:

- et tydelig verdigrunnlag og en etisk standard som er klart kommunisert og forstått
- en prosess for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover og forskrifter
- en prosess for å følge opp og rapportere etterlevelsen av lover og forskrifter

5 Informasjon per risikogruppe

Sentrale risikogrupper

Sparebanken Hedmark eksponeres for en rekke ulike typer risikoer. De viktigste risikogrupperne er:

Kredittrisiko: Er risikoen for tap som følge av kunders eller andre motparters manglende evne og/eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.

Markedsrisiko: Er risikoen for tap som følge av endringer i observerbare markedscurser som renter, aksjekurser og valutakurser.

Operasjonell risiko: Er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

Likviditetsrisiko: Er risikoen for ikke å være i stand til å innfri forpliktelser eller ikke evne å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlige økte kostnader.

Eierisiko: Er risikoen for:

- at Sparebanken Hedmark blir påført et negativt resultat fra eierposter i strategisk eide selskap,
- at Sparebanken Hedmark må tilføre ny egenkapital i strategisk eide selskap, enten dette skyldes kraftig vekst eller for å sikre videre drift som følge av større underskudd.

Eierisiko vurderes i tilknytning til selskaper hvor Sparebanken Hedmark har vesentlig eierandel og/eller vesentlig innflytelse.

Forretningsrisiko: Er risikoen knyttet til uventede inntekts- og/eller kostnadssvingninger. Risikoen kan være knyttet til konjunktursvingninger eller endret kundeferd.

Omdømmerisiko: Er risikoen for svikt i inntjening og tilgang på funding på grunn av sviktende omdømme hos kunder, motparter og/eller myndigheter.

Strategisk risiko: Er risikoen for tap som følge av feilslåtte strategiske satsninger.

Compliancerisiko: Er risikoen for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner, bøter, økonomisk tap eller svekket omdømme som følge av manglende etterlevelse av lover og forskrifter.

Sparebanken Hedmark benytter statistiske modeller for beregning av forventet tap og risikojustert kapital (økonomisk kapital), men beregningene forutsetter også bruk av kvalitative vurderinger.

Forventet tap: Beskriver det beløp man statistisk må forvente å tape i en 12 måneders periode.

Risikojustert kapital: Beskriver hvor mye kapital konsernet innenfor et gitt konfidensnivå mener å trenge for å dekke den faktiske risiko konsernet har påtatt seg. Styret har vedtatt at den risikojusterte kapitalen skal dekke 99,9 prosent av mulige uventede tap.

5.1. Kredittrisiko

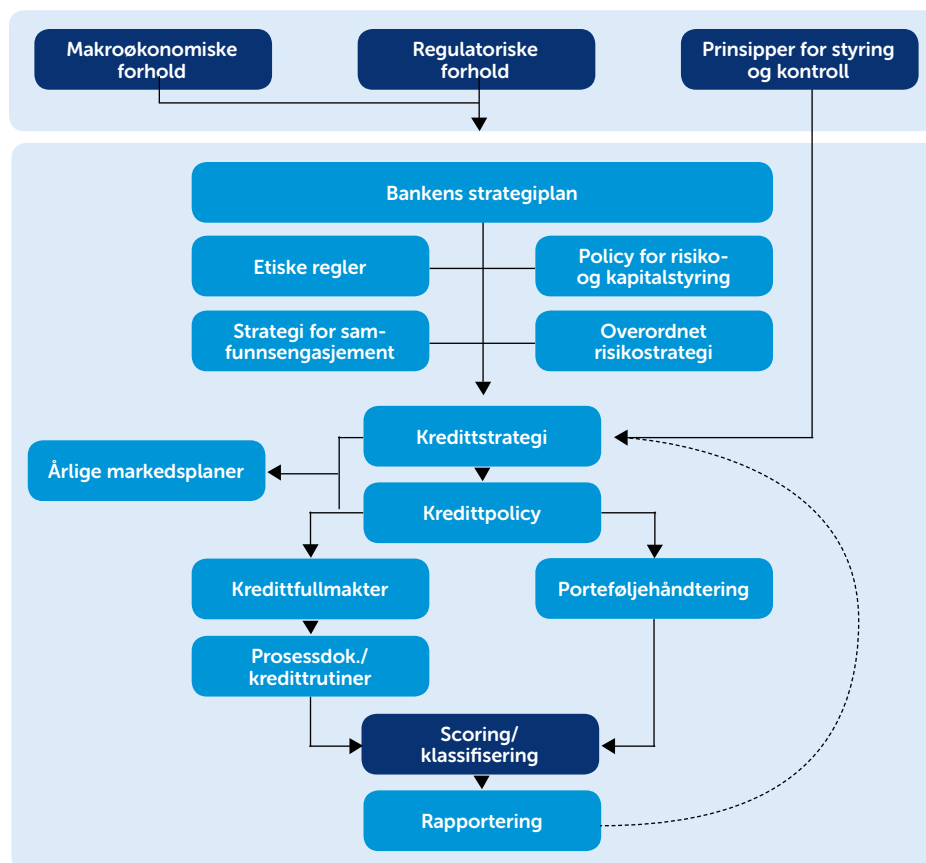
5.1.1 Styring og kontroll

Styring av kredittrisiko i Sparebanken Hedmark skal gjennomføres i tråd med kravene/anbefalingene i:

- kapitalkravsforskriften
- finanstilsynets metodikk for risikobasert tilsyn

Figuren nedenfor viser hva som ligger til grunn for styring og kontroll av kredittrisikoen.

Figur 8: Rammeverk for styring av kredittrisiko

Bankens strategiplan: Strategiplanen beskriver markedsmessige mål for finansieringsområdet og definerer bankens markedsområde. Strategidokumentet utgjør et viktig utgangspunkt for øvrige styrings- og plandokumenter på området.

Etiske retningslinjer: De etiske retningslinjene fungerer som en rettesnor for konsernets virksomhet ved å definere hvilke etiske krav vi stiller til oss selv og hvordan vi skal forholde oss til andre interessenter.

Strategi for samfunnsengasjement. Samfunnsansvar (CSR) handler om hvordan verdier skapes, og hvordan bedriften påvirker mennesker, miljø og samfunn. Samfunnsstrategien beskriver hvordan banken integrerer samfunns- og miljøhensyn i sin daglige drift. Strategien er vedtatt av styret og revideres årlig. Dette er også et område vi årlig rapporterer på (årsrapporten).

Overordnet risikostrategi: Overordnet risikostrategi er styrets instrument for fastsettelse og oppfølging av konsernets risikotoleranse. Dokumentet fastsettes av styret og revideres ved

behov, minimum årlig.

Policy for risiko- og kapitalstyring: Policy for risiko- og kapitalstyring er konsernets interne rammeverk for styring og kontroll. Policyen gir føringer for konsernets overordnede holdninger og prinsipper til risikostyring og skal sikre at konsernet etablerer og vedlikeholder en effektiv og hensiktsmessig risikostyringsprosess. Videre skal dokumentet sørge for at rammeverket tilfredsstillende eksterne krav og forventninger til god risikostyring. Dokumentet fastsettes av styret og revideres ved behov, minimum årlig.

Kredittstrategi: Kredittstrategien angir overordnede prinsipper for kredittgivning. Gjennom fastsettelse av volum og risikobaserte måltall knyttet til portefølje, delportefølje og enkeltkunde defineres ønsket risikoprofil. Dette danner grunnlaget for rapportering og oppfølging av den løpende risikoeksponeringen. Dokumentet fastsettes av styret og revideres ved behov, minimum årlig.

Kredittpolicy: Kredittpolicyen beskriver ansvars- og rolle-

fordeling og fastsetter mer detaljerte kriterier for kredittvirksomheten. Policyen beskriver hva som er akseptabelt innenfor gitte områder i kredittvurderingen. Hensikten er å sikre at banken opptrer ensartet og i tråd med eksterne rammebetingelser (lover og regler) og internt fastsatt risikonivå. Dokumentet fastsettes av styret og revideres ved behov, minimum årlig.

Årlige markeds- og aktivitetsplaner: De årlige markeds- og aktivitetsplanene beskriver hvilke aktiviteter som skal gjennomføres det enkelte år. Disse skal bidra til at de markedsmessige, inntjeningsmessige og risikomessige målsettinger i henhold til bankens strategiplan og risikostrategier nås. Årlige markeds- og aktivitetsplaner fastsettes administrativt.

Bevilgningsreglement/kredittfullmakter: Styret delegerer kredittfullmakt til administrerende direktør og fastsetter bankens bevilgningsreglement. Kredittfullmaktene er personlige og skal gjenspeile den enkeltes kompetanse. Kredittfullmaktene differensieres etter volum og risiko. Bevilgningsreglementet revideres ved behov, minimum årlig.

Prosessdokumentasjon/kredittrutiner: Dokumentasjonen regulerer ulike forhold knyttet til den løpende kredittgivning og engasjementsoppfølging, herunder rutiner for oppfølging av misligholdte engasjementer, vurdering av nedskrivningsbehov m.v. Dokumentasjonen utarbeides av leder for kredittstyringsavdelingen i samråd med forretningsdivisjonene. Dokumentene revideres løpende. Vesentlige endringer i rammeverket forelegges og godkjennes av administrerende direktør.

Risikoprising: Sparebanken Hedmark etterstreber riktig prising av kreditt risiko og har etablert prismodeller basert på risikoklassifiseringssystemet.

Validering: Valideringsprosessen har til hensikt å etterprøve kreditt risikomodelle og konsernets IRB-system samt å sikre at så vel modeller som etterlevelse og anvendelse av IRB-systemet har god kvalitet over tid.

Prosessen og utarbeidelse av nødvendig rapportering gjennomføres av avdeling for risikostyring. Valideringsrapporter

behandles i risiko- og balansestyringskomiteen før administrerende direktør treffer beslutninger knyttet til relevante forhold som adresseres i rapporten. Styret orienteres om valideringsarbeidet og de beslutninger som treffes.

Stresstesting: Sparebanken Hedmark gjennomfører periodiske stresstester av kredittporteføljen hvor effekten av stresstestene på forventet tap og risikojustert kapital analyseres og vurderes.

Oppfølging av kreditt risiko/risikorapportering:

Risikoeksponeringen innenfor kredittområdet følges opp ved hjelp av et porteføljestyringsystem som inneholder informasjon som gir muligheter for en hensiktsmessig oppfølging av porteføljens risikoprofil og utviklingen av denne. Det vektlegges å følge opp risikofordelt portefølje og utviklingen i denne basert på bevegelser mellom risikoklasser (migrering), forventet tap, risikojustert kapital og risikojustert avkastning.

Avdeling for risikostyring følger opp risikoen i kredittporteføljen og rapporterer kvartalsvis til styret og bankens ledergruppe. I tillegg utarbeider avdeling for risikostyring en månedlig risikorapport til bankens ledelse på utvalgte risikoparametre. Forretningsdivisjonene har ansvaret for å følge opp tilsvarende innenfor egen divisjon.

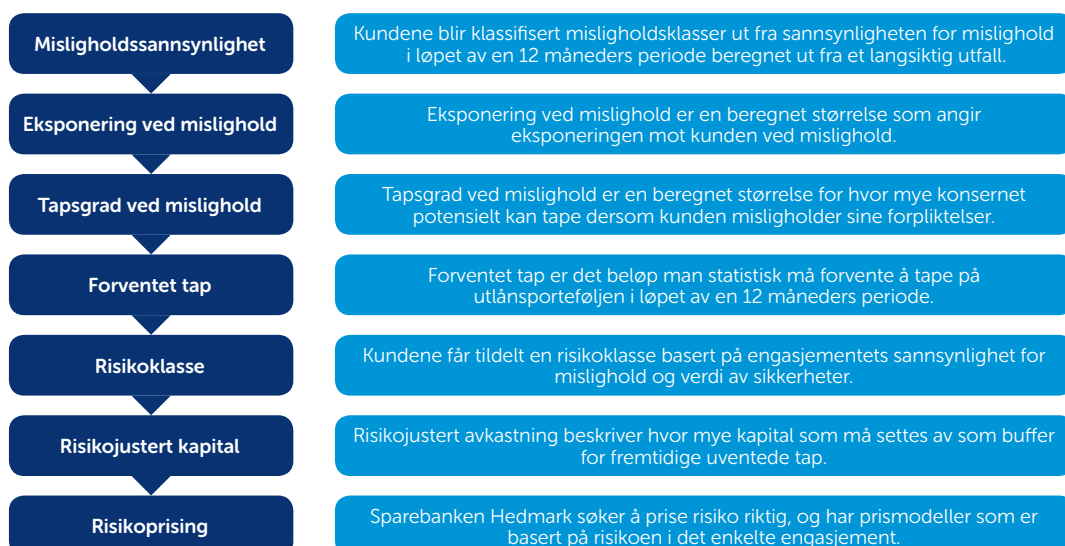
Kreditt risikomodeller

Kredittmodeller og risikoklassifiseringssystem

Sparebanken Hedmark benytter, sammen med de øvrige bankene i SpareBank 1- alliansen, felles modeller for beregning av kreditt risiko på porteføljenivå og i innvilgelsesprosessen. Modellene er basert på statistiske beregninger, og er under løpende validering og videreutvikling. Sparebanken Hedmark benytter modellene både i den interne rapporteringen og i kapitaldekningsberegningen etter reglene for IRB grunnleggende metode (IRB avansert metode fra og med første kvartal 2015).

Modellene baserer seg i hovedsak på følgende komponenter:

Figur 9: Risikoklassifiseringssystemet

Sannsynlighet for mislighold – PD (Probability of Default)

Engasjementet blir klassifisert i risikoklasser ut fra sannsynligheten for at kunden misligholder sine forpliktelser i løpet av neste 12 månedersperiode. Sannsynligheten for mislighold beregnes ut fra et langsiktig snitt som skal representere misligholdssannsynligheten gjennom en konjunktursyklus.

Sannsynlighet for mislighold beregnes blant annet på bakgrunn av historiske dataserier.

Det benyttes ni risikoklasser (A – I) for å gruppere kunder etter misligholdssannsynlighet. I tillegg benyttes risikoklassene J og K for kunder med misligholdte eller nedskrevne engasjementer.

Figur 10: Misligholdsklasser

Misligholds-klasse	Nedre grense for misligholdssannsynlighet	Øvre grense for misligholdssannsynlighet
A	-	0,10%
B	0,10%	0,25%
C	0,25%	0,50%
D	0,50%	0,75%
E	0,75%	1,25%
F	1,25%	2,50%
G	2,50%	5,00%
H	5,00%	10,00%
I	10,00%	99,99%
J	Mislighold over 90 dager	
K	Engasjementer med nedskrivning for tap	

Et engasjement anses som misligholdt dersom;

- Et krav er misligholdt i mer enn 90 dager og beløpet er over kr. 1 000,-, eller
- Når banken holder det for usannsynlig at kunden vil overholde sine betalingsforpliktelser

Forventet eksponering ved mislighold – EAD (Exposure at Default)

EAD er en beregnet størrelse som angir forventet eksponering mot en kunde på misligholdstidpunktet. Beregningen tar utgangspunkt i den samlede eksponering mot kunden, inkludert eventuelle garantier og ubenyttede kreditter.

For garantier og ubenyttede kreditter benyttes en konverteringsfaktor på 0,75 ved beregningen av EAD for bedriftsmarked, og tilsvarende 1,00 for resterende portefølje, inkludert byggelån.

Tapsgrad ved mislighold – LGD (Loss Given Default)

LGD er en beregnet størrelse som angir det forventede tapet som kan oppstå dersom kunden misligholder sine forpliktelser. Det benyttes syv klasser for klassifisering av engasjementer etter sikkerhetsdekning:

Figur 11: Sikkerhetsklasser

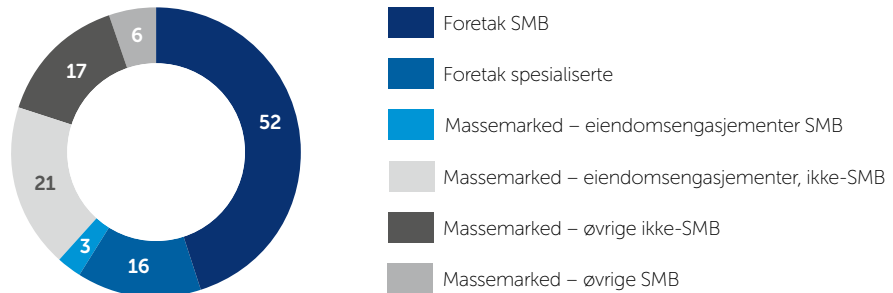
Sikkerhetsklasse	Sikkerhetsverdi (Realisasjonsverdi)
1	Over 120%
2	Over 100%
3	Over 80%
4	Over 60%
5	Over 40%
6	Over 20%
7	Inntil 20%

5.1.2 Porteføljinformasjon

5.1.2.1 Generell informasjon

Informasjon om bankens kredittrisiko omfatter beskrivelse av utlånsporteføljen, tapsutsatte eller misligholdte engasjementer, samt øvrig relevant informasjon knyttet til kredittrisiko.

Figur 12: Tapsnedskrivinger (balanse) der IRB-metode benyttes

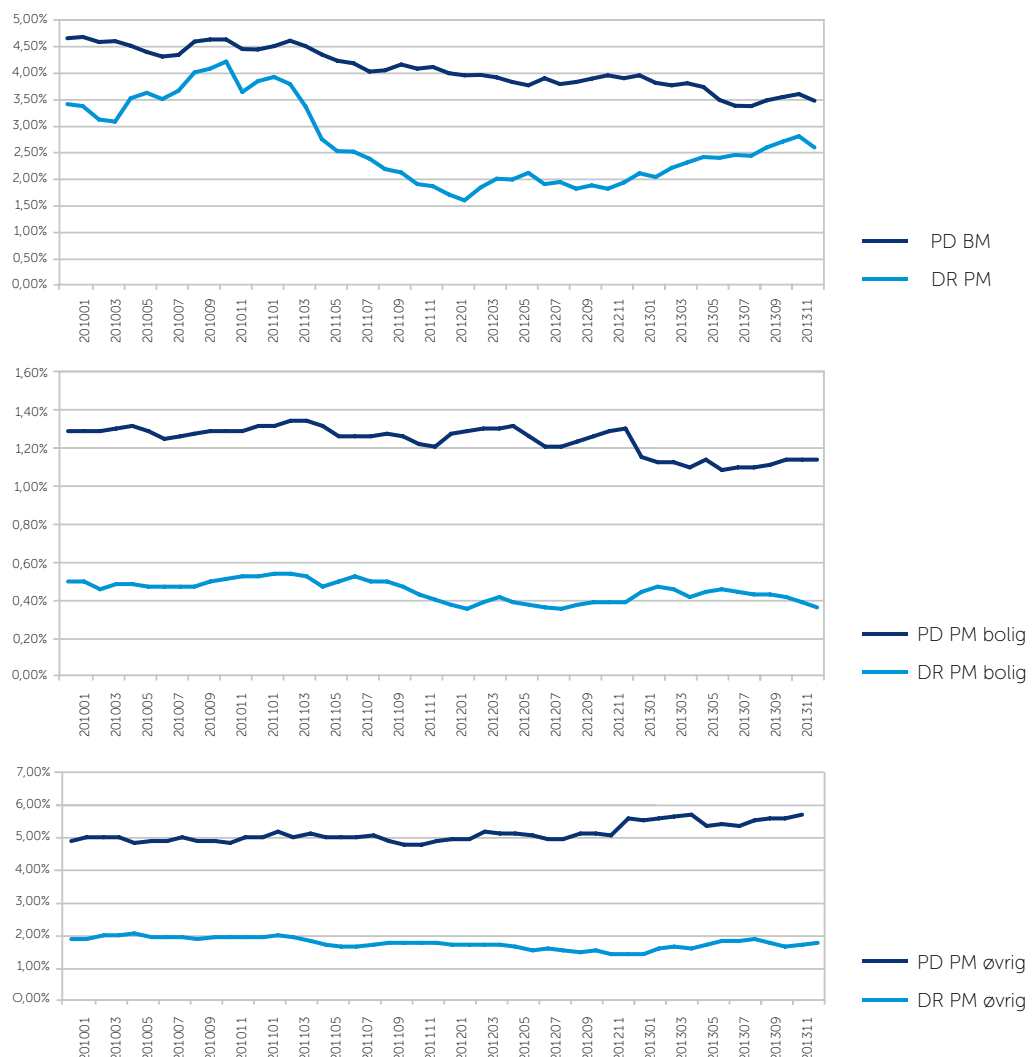

Figur 12 viser tapsnedskrivinger for kundegrupper der IRB-metode benyttes. Tallene er oppgitt i millioner kroner.

Figur 13 viser en sammenligning mellom predikert misligholdssannsynlighet (PD) og faktisk utfall 12 måneder senere (DR). Sammenligningen gjøres på bakgrunn av scoringsmodell og ikke regulatorisk kategorisering.

Forskjellene mellom PD og observert mislighold (DR) overvåkes med månedlige rapporteringer for siste 12-måneders periode.

Figur 13: Sammenligning av risikoparametere med faktisk utfall

Tabell 2 viser fordelingen per risikoklasse der IRB-metode benyttes. Foretaksporteføljen rapporteres per 31.12.2014 etter IRB grunnleggende med LGD på 45 prosent for disse engasjementene. Massemarkedsporteføljen rapporteres etter IRB avansert metode.

Tabell 2: Fordeling av risikoklasse for engasjementer der IRB-metode benyttes.

(Tall i millioner kroner)

Foretak SMB	Risikoklasse	Samlet EAD	EAD off-balance	Gjennomsnitt risikovekt	Gjennomsnitt LGD	KF
	A	0	0	0	0	0
	B	221	138	40 %	45 %	83 %
	C	864	335	55 %	45 %	89 %
	D	808	243	68 %	45 %	91 %
	E	577	96	86 %	45 %	95 %
	F	944	204	97 %	45 %	93 %
	G	851	179	116 %	45 %	93 %
	H	287	56	152 %	45 %	94 %
	I	421	35	202 %	45 %	97 %
	J	24	3	0 %	45 %	96 %
	K	103	15	0 %	45 %	95 %
Sum		5 099	1 304	94 %	45 %	92 %

Foretak spesialiserte	Risikoklasse	Samlet EAD	EAD off-balance	Gjennomsnitt risikovekt	Gjennomsnitt LGD	KF
	A	2	1	30 %	45 %	99 %
	B	79	29	42 %	45 %	94 %
	C	1 642	126	54 %	45 %	98 %
	D	1 308	99	65 %	45 %	98 %
	E	765	7	76 %	45 %	100 %
	F	2 535	53	94 %	45 %	99 %
	G	2 383	177	109 %	45 %	97 %
	H	318	27	156 %	45 %	97 %
	I	649	28	183 %	45 %	99 %
	J	15	0	0 %	45 %	100 %
	K	72	2	0 %	45 %	99 %
Sum		9 767	548	92 %	45 %	98 %

Foretak øvrige	Risikoklasse	Samlet EAD	EAD off-balance	Gjennomsnitt risikovekt	Gjennomsnitt LGD	KF
	A	0	0	0 %	0 %	0 %
	B	0	0	0 %	0 %	0 %
	C	0	0	0 %	0 %	0 %
	D	120	86	78 %	45 %	81 %
	E	384	12	95 %	45 %	99 %
	F	287	22	119 %	45 %	98 %
	G	0	0	0 %	0 %	0 %
	H	0	0	0 %	0 %	0 %
	I	20	0	250 %	45 %	100 %
	J	0	0	0 %	0 %	0 %
	K	0	0	0 %	0 %	0 %
Sum		812	120	105 %	45 %	95 %

Massemarked-eiendomsengasjementer SMB	Risikoklasse	Samlet EAD	EAD off-balance	Gjennomsnitt risikovekt	Gjennomsnitt LGD	KF
	A	32	18	3 %	12 %	100 %
	B	940	219	5 %	13 %	100 %
	C	942	98	10 %	16 %	100 %
	D	329	25	14 %	15 %	100 %
	E	413	12	20 %	15 %	100 %
	F	361	6	35 %	19 %	100 %
	G	128	1	49 %	18 %	100 %
	H	83	1	62 %	15 %	100 %
	I	185	2	88 %	15 %	100 %
	J	36	1	11 %	30 %	100 %
	K	6	0	0 %	67 %	100 %
Sum		3 453	383	20 %	16 %	100 %

Massemarked – eiendoms- engasjementer ikke-SMB	Risikoklasse	Samlet EAD	EAD off-balance	Gjennomsnitt risikovekt	Gjennomsnitt LGD	KF
	A	337	142	3 %	15 %	100 %
	B	5 849	1 169	6 %	16 %	100 %
	C	6 801	404	13 %	19 %	100 %
	D	5 048	84	20 %	21 %	100 %
	E	5 690	70	30 %	23 %	100 %
	F	3 519	17	45 %	24 %	100 %
	G	1 012	5	69 %	25 %	100 %
	H	574	2	103 %	25 %	100 %
	I	750	9	120 %	21 %	100 %
	J	135	0	15 %	23 %	100 %
	K	86	0	0 %	32 %	100 %
Sum		29 801	1 903	26 %	21 %	100 %

Massemarked – øvrige ikke-SMB	Risikoklasse	Samlet EAD	EAD off-balance	Gjennomsnitt risikovekt	Gjennomsnitt LGD	KF
	A	8	6	15 %	64 %	100 %
	B	117	46	25 %	63 %	100 %
	C	123	30	39 %	62 %	100 %
	D	103	25	51 %	60 %	100 %
	E	102	16	63 %	59 %	100 %
	F	123	13	81 %	62 %	100 %
	G	88	3	98 %	65 %	100 %
	H	88	2	102 %	62 %	100 %
	I	67	1	155 %	64 %	100 %
	J	14	0	1 %	62 %	100 %
	K	29	0	0 %	64 %	100 %
Sum		863	142	67 %	62 %	100 %

Massemarked – øvrige SMB	Risikoklasse	Samlet EAD	EAD off-balance	Gjennomsnitt risikovekt	Gjennomsnitt LGD	KF
	A	2	2	15 %	60 %	99 %
	B	38	20	19 %	50 %	98 %
	C	42	18	33 %	51 %	99 %
	D	29	15	43 %	51 %	99 %
	E	21	7	51 %	50 %	99 %
	F	28	6	47 %	36 %	99 %
	G	14	1	63 %	41 %	100 %
	H	12	1	81 %	50 %	99 %
	I	14	1	130 %	49 %	100 %
	J	1	0	4 %	65 %	100 %
	K	6	0	0 %	88 %	100 %
Sum		208	70	46 %	49 %	99 %

Tabell 3 viser konsernets totalengasjementer mot kunder samt institusjoner før og etter nedskrivninger.

Tabell 3: Engasjementer

(Tall i millioner kroner)

Engasjementstype	Engasjementsbeløp per 31.12.14	Gjennomsnittlig engasjementsbeløp
PM	24 389	24 010
BM	20 550	19 601
Brutto engasjement kunder	44 939	43 610
Individuelle nedskrivninger	129	134
Nedskrivninger på grupper av utlån	116	111
Nedskrivning garantier	14	13
Netto engasjement kunder	44 680	43 353
Norges Bank	642	546
Finansinstitusjoner	675	687
Sum engasjementsbeløp	45 997	44 585

Tabell 4 viser bankens samlede utlån innenfor og utenfor Hedmark. Tabell 5 viser utlån og samlet engasjement fordelt på kundegrupper, mens tabell 6 viser gjenstående løpetid for

utlån, garantier og ubenyttet bevilgning til kunder og kredittinstitusjoner (alle beløp oppgis i hele millioner kroner).

Tabell 4: Engasjementer fordelt på geografiske områder per 31.12.2014 (Basert på kundens adresse)

(Tall i millioner kroner)

Engasjementstype	Hedmark	Oppland	Akershus	Landet for øvrig	Utland	Sum
Brutto utlån	26 290	3 346	3 386	6 828	86	39 936
Ubenyttet kreditt	3 204	370	320	162	5	4 061
Garantier	763	40	47	92	0	942
Sum	30 257	3 756	3 753	7 082	91	44 939

Tabell 5: Engasjementer fordelt på kundegrupper per 31.12.2014

(Tall i millioner kroner)

Engasjementstype	Utlån	Ubenyttet kreditt	Garantier	Sum
Lønnstagere (PM)	22 797	1 582	9	24 388
Offentlig forvaltning	181	150	0	331
Primærnæringer	3 557	500	15	4 072
Trebearbeidende industri	262	21	24	307
Annen industri	739	149	147	1 035
Bygg og anlegg	1 317	290	269	1 876
Kraft- og vannforsyning	299	61	1	361
Varehandel	1 010	216	178	1 404
Hotell og restaurantdrift	172	35	4	211
Eiendomsdrift	7 033	296	176	7 505
Forretningsmessig tjenesteyting	1 659	735	72	2 466
Transport og kommunikasjon	880	26	47	953
Øvrig næring	30	0	0	30
BM	17 139	2 479	933	20 551
Sum engasjement til kunder	39 936	4 061	942	44 939

Tabell 6: Gjenstående løpetid på engasjementer per 31.12.2014

(Tall i millioner kroner)

	På forespørsel	Under 3 mnd	3–12 mnd	1–5 år	over 5 år	Totalt
Utlån til kunder inkl opptjente renter	14 705	541	1 666	7 597	15 427	39 936
Ubenyttet bevilgning	3 935	41	45	24	16	4 061
Garantier	330	3	39	24	546	942
Totalengasjement	18 970	585	1 750	7 645	15 989	44 939

5.1.2.2 Nedskrivninger og tap på utlån og garantier

Individuell nedskrivning

Individuell nedskrivning for tap på enkeltengasjementer foretas når objektive bevis utløser et verdifall for konsernet.

Individuell nedskrivning utgjør forskjellen mellom engasjementets bokførte verdi og nåverdien av neddiskontert kontantstrøm basert på effektiv rente på tidspunktet for første gangs beregning av individuell nedskrivning. Nedskrivning innebærer at engasjementet gis høyeste risikoklasse (K).

Individuelle nedskrivninger reduserer engasjementenes regnskapsførte verdi i balansen, og periodens endringer i vurdert verdi resultatføres som tap på utlån og garantier.

Det å estimere kontantstrømmer er komplisert da hendelser frem i tid i stor grad er forbundet med usikkerhet. Det legges vekt på konkret tiltaksorientering og forsiktighet i verdiestimering som grunnlag for realisasjon av pantesikkerheter. Basert på vesentlighetsvurderinger foretas oppdatering av kontantstrømmen minimum en gang i året.

Gruppenedskrivning

Gruppenedskrivning omfatter konsernets vurdering av grunnlaget for verdifall på grupper av utlån med tilnærmet like risikoegenskaper. Her inkluderes også utlån vurdert for individuell nedskrivning, men hvor objektive bevis for verdifall ikke er påvist. Følgelig vurderes alle utlån med unntak for de som har vært gjenstand for individuell nedskrivning. Konsernets modell for beregning av gruppevis nedskrivninger baserer seg på endringer i forventet tap som følge av utlånsporteføljens migrasjon.

Gruppenedskrivninger reduserer engasjementenes regnskapsførte verdi i balansen, og periodens endringer i vurdert verdi resultatføres som tap på utlån og garantier.

Generelt

Banken foretar oppfølging av bedriftsmarkedsporføljen for identifisering av kredittrisiko og vurderer i den sammenheng hvorvidt individuell nedskrivning må foretas. Vesentlige og spesielt utsatte engasjementer gjennomgås halvårlig. Alle spesielt vurderte og identifiserte problemengasjementer innenfor bedriftsmarkedet er gjenstand for særskilt og intensivt tiltaksorientering og oppfølging. Oversikten vedlikeholdes månedlig.

Hele kredittporteføljen er gjenstand for vurdering ved mislighold eldre enn 64 dager som grunnlag for oversendelse til inkasso med tilhørende vurdering av grunnlaget for individuell nedskrivning.

Utlån og andre engasjementer hvor betalingsbetingelsene misligholdes blir klassifisert som misligholdte med mindre forholdet ansees å være av forbigående art. Klassifisering som misligholdt inntre senest 90 dager etter at mislighold er konstatert. Garantier er misligholdt når garantikreditor har gjort ansvar gjeldende overfor konsernet.

I tabell 7 fremkommer endringer i nedskrivninger på utlån og garantier i konsernets balanse, samt nedskrivninger fordelt på kundegruppe. Tabell 8 viser tilsvarende for gruppevis nedskrivninger. Samlet utgjør nedskrivningene (tabell 7 og 8) per 31.12.2014 259 millioner kroner.

Tabell 7: Individuelle nedskrivninger

(Tall i millioner kroner)

Individuelle nedskrivninger	Person-marked	Bedrifts-marked	Totalt
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån, garantier, m.v. per 01.01.14	44	105	149
Konstaterte tap i perioden på utlån, garantier m.v. hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	0	0	0
Tilbakeføring av tidligere års nedskrivninger	17	28	45
Økning i nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere er gjort individuelle nedskrivninger	17	24	41
Nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere er gjort individuelle nedskrivninger	0	0	0
Nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere år ikke er gjort individuelle nedskrivninger	3	16	19
Nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere år ikke er gjort individuelle nedskrivninger	0	0	0
Nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere år ikke er gjort individuelle nedskrivninger	29	32	61
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier per 31.12.14	42	101	143

Tabell 8: Gruppenedskrivninger

(Tall i millioner kroner)

Gruppenedskrivninger	Person-marked	Bedrifts-marked	Totalt
Gruppenedskrivninger for dekning av tap på utlån og garantier per 01.01.14	31	75	106
Periodens gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån og garantier	8	2	10
Gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån og garantier per 31.12.14	39	77	116

Tabell 9: Individuelle nedskrivninger

(Tall i millioner kroner)

Individuelle nedskrivninger fordelt på sektor og næring	2014
Lønnstakere o.l	44
Offentlig forvaltning	0
Primærnæringer	2
Trebearbeidende industri	1
Annen industri	13
Bygg og anlegg	9
Kraft- og vannforsyning	1
Varehandel	22
Hotell- og restaurantdrift	1
Eiendomsdrift	21
Forretningsmessig tjenesteyting	27
Transport og kommunikasjon	2
Totale individuelle nedskrivninger på utlån og garantier per 31.12.14	143

Nedskrivninger, mislighold og resultatført tap etter kundegruppe

Tabell 10 viser utsatte engasjementer og tap fordelt etter sektorer. Første kolonne viser engasjementer med verdifall, definert som kundens totale engasjementer hvor det er foretatt individuelle nedskrivninger. Forfalte engasjement, definert som engasjement som er misligholdt ved forfallstidspunktet,

er vist i andre kolonne. Tredje kolonne viser individuelle og gruppevise nedskrivninger, mens siste kolonne viser resultatførte tap i 2014. Tabell 11 har samme informasjon som tabell 10, men sortert etter geografi. Tabell 12 viser sammensetningen av netto resultatførte tap for 2014 fordelt på personmarked og bedriftsmarked.

Tabell 10: Tap fordelt etter sektor

(Tall i millioner kroner)

	Samlet engasjementsbeløp		Verdiendringer og nedskrivninger	Resultatførte verdiendringer i 2014
	Engasjement med verdifall	Forfalte engasjement		
Lønnstakere (PM)	27	184	44	15
Offentlig forvaltning	0	1	0	1
Primærnæringer	0	50	2	0
Trebearbeidende industri	5	0	1	0
Annen industri	18	13	13	8
Bygg og anlegg	19	1	9	3
Kraft- og vannforsyning	0	0	1	1
Varehandel	31	21	22	9
Hotell- og restaurantdrift	3	1	1	0
Eiendomsdrift	70	31	21	-1
Forretningsmessig tjenesteyting	35	24	27	15
Transport og kommunikasjon	1	13	2	4
BM	182	155	99	41
Gruppevise nedskrivninger BM	0	0	77	2
Gruppevise nedskrivninger PM	0	0	39	8
Tap på utlån og garantier til kunder	209	339	259	66

Tabell 11: Kreditt- og forringelsesrisiko oppdelt etter geografi

(Tall i millioner kroner)

Geografiske områder	Samlet engasjementsbeløp		Verdiendringer og nedskrivninger	Resultatførte verdiendringer i 2014
	Engasjement med verdifall	Forfalte engasjement		
Hedmark	148	228	100	42
Oppland	23	29	14	14
Akershus	3	19	6	2
Landet for øvrig	35	53	21	-3
Utlandet	0	10	2	1
Sum	209	339	143	56
Gruppevise nedskrivninger	0	0	116	10
Sum	209	339	259	66

Tabell 12: Avstemming av resultatførte verdiendringer (tap) i perioden

(Tall i millioner kroner)

	Person- marked	Bedrifts- marked	Totalt
Netto resultatført tap i 2014			
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-2	-4	-5
+ Periodens endring i gruppenedskrivninger	8	2	10
+ Konstaterte tap på engasjement som tidligere er nedskrevet	17	28	46
+ Konstaterte tap på engasjement som tidligere ikke er nedskrevet	10	15	25
– Inngang på tidligere nedskrevne utlån, garantier m.v.	-8	-2	-9
Sum tap på utlån, garantier m.v.	26	40	66

5.1.2.3 Kredittisiko og engasjementskategorier

Garantister

Sparebanken Hedmark har innvilget lån til offentlig eide selskap med garanti fra kommune eller fylkeskommune. Offentlige garantister som kommuner og fylkeskommuner vurderes å ha svært lav risiko for mislighold.

Engasjementer og bruk av ratingbyråer

Sparebanken Hedmark legger til grunn offisiell rating fra Standard & Poor's, Moodys og Fitch for aktuelle engasjementskategorier. Overføring og tildeling av ratingvurderinger skjer i henhold til regler som følger av kapitalkravsforskriften § 7–3 til

§ 7–5. Der selskapet eller institusjonen ikke har offisiell rating benyttes uoffisiell rating fra et anerkjent meglerhus.

Sikkerheter

Ved fastsettelse av forsvarlig verdigrunnlag legges sikkerhetens markedsverdi etter fradrag for fastsatt reduksjonsfaktor til grunn. Hovedtyper av pant er i all hovedsak pant i fast eiendom, fordringer, løsøre, landbruksløsøre, driftskreditt for landbruk, varelager, driftstilbehør og bankinnskudd. For garantister er hovedkategoriene forbrukerkausjon (privatpersoner), foretak, banker og det offentlige.

Tabell 13: Sikkerheter

(Tall i millioner kroner)

Engasjementskategori	Engasjement	Herav sikret med pant i fast eiendom	Herav sikret med annen pant/sikkerhet	Herav usikret
Massemarked	Engasjementer med pant i fast eiendom	21 336	90,6 %	9,3 %
	Massemarked SMB	3 663	86,1 %	9,6 %
	Øvrige massemarkedsengasjementer	707	2,5 %	94,5 %
Sum	25 706	87,6 %	0,7 %	11,7 %

Motpartsrisiko for derivater

Derivatene handles med motparter etter kredittvurdering og definerte rammer i henhold til finansstrategien. Derivater føres til virkelig verdi over resultatet.

Tabell 14: Derivatavtaler

(Tall i millioner kroner)

Derivat (mill kroner)	Nominell verdi	Brutto virkelig verdi	Engasjementsbeløp i hht Kapitalkravsforskriftens § 21-1
Valutarelaterte kontrakter	327	0	18
Renterelaterte kontrakter	8 586	497	562
Egenkapitalrelaterte kontrakter	0	0	0

5.2 Markedsrisiko

Markedsrisiko defineres som risikoen for tap som skyldes endringer i renter, aksje-/verdi papirkurser og valutakurser. Konsernets markedsrisiko oppstår i hovedsak fra investeringer i obligasjoner, sertifikater og aksjer, og som følge av aktiviteter som utføres for å understøtte driften, som innlån (funding) og rente- og valutahandel. I tillegg behandles verdiendringer i konsernets portefølje av fast eiendom som markedsrisiko.

Aksjer, andeler og egenkapitalbevis klassifiseres til virkelig verdi over resultatet eller som tilgjengelig for salg. Sertifikater, obligasjoner og rentefond klassifiseres til virkelig verdi over resultatet. Alle finansielle instrumenter klassifisert til virkelig verdi over resultatet måles til virkelig verdi. Endring i verdi fra inngående balanse resultatføres som inntekt fra andre finansielle investeringer.

Gevinst eller tap på finansielle eiendeler klassifisert som tilgjengelig for salg, innregnes direkte i egenkapitalen og spesifiseres i oppstilling over regnskapsførte inntekter, kostnader og verdiendringer. Se for øvrig note 2 og 3 i bankens årsregnskap 2014 for mer detaljert beskrivelse av regnskapsmessig behandling av finansielle instrumenter.

5.2.1 Styring og kontroll

Markedsrisikoen styres, måles og overvåkes løpende med bakgrunn i rammer vedtatt av styret gjennom finansstrategien hvor rammer for eksponering i rentebærende instrumenter, aksjer og valuta fremgår. Finansstrategien revideres årlig.

Renterisiko

Renterisiko oppstår som følge av at rentebærende eiendeler og forpliktelser har ulik gjenstående rentebindingstid. Den totale renterisiko kan splittes i fire elementer;

- Basisrisiko
- Rentekurverisiko
- Administrativ renterisiko
- Spreadrisiko

Basisrisiko er den verdiendring på konsernets eiendeler og gjeld som finner sted når hele rentekurven parallellforskyver seg.

Rentekurverisiko er risikoen for at rentekurven forskyver seg ulikt innenfor ulike løpetidsbånd ved en renteendring.

Administrativ renterisiko oppstår på grunn av den tid det tar før renteendring inntreffer i markedet til konsernet har justert vilkårene på innskudd og utlån med flytende rente. Finansavtaleloven krever som hovedregel minimum 6 ukers varslingsfrist ved renteøkning på utlån til kunder og 2 uker ved rentereduksjon på innskudd.

Spreadrisiko er risikoen for at markedets prising av de enkelte utstedere ikke endrer seg tilsvarende de underliggende referanserenter.

Formålet med konsernets styring av renterisiko er å sikre at konsernet til enhver tid har en kjent renterisikoeksponering og at denne er i samsvar med konsernets risikoprofil og gjel-

dende rammer på området. Styring av renterisikoen skal ta hensyn til alle elementer av renterisiko. Renterisikoen rapporteres til ledelsen månedlig og styret hvert kvartal.

Aksjerisiko

Aksjerisiko måles i forhold til eksponering i aksjer, andeler, eierkapitalbevis eller aksjefond. Styring og oppfølging av risikoområdet tar utgangspunkt i vedtatt ramme for eksponering i omløpsaksjer i tillegg til retningslinjer gitt i lover og forskrifter om tillatt total eksponering i alle typer aksjeposter, enten dette er omløpsaksjer, anleggsaksjer eller aksjer i selskap som vurderes som strategiske posisjoner for Sparebanken Hedmark.

Valutarisiko

Valutarisiko måles ut fra samlet nettoposisjon i valuta og nettoposisjon i ulike valutatoser.

Derivater

I bankens treasuryvirksomhet inngås derivatavtaler i praksis utelukkende i forbindelse med handel av underliggende lån eller obligasjonsinvesteringer ut fra sikrings- eller risiko-styringshensyn. Avtaler inngås kun med kredittgodkjente motparter. Treasury har ingen tradingportefølje av derivater. Bankens derivater består i all hovedsak av renteswapper, valutaswapper eller rente- og valutaswapper knyttet til sikring av låneopptak i annen valuta.

Bankens investeringssenter, med ansvar for kunderettet handel i aksjer og valuta, tar begrenset risiko i valuta- og rentederivater, herunder valutaterminavtaler m.m. i tilknytning til løpende kundebetjening og innenfor rammer gitt i finansstrategien.

Markedsrisikoen på derivatene blir håndtert, overvåket og kontrollert som en integrert del av porteføljenes markedsrisiko.

5.2.2 Rammer, overvåkning og rapportering

Plassering i rentebærende papirer styres av ramme for risikojustert kapital, samt rammer for eksponering per bransje og per utsteder.

Finansavdelingen har ansvar for løpende kontroll av rammer, Risk Manager marked- og likviditetsrisiko er ansvarlig for månedlig oppfølging og rapportering av posisjoner i forhold til finansstrategiske rammer. Ved rammebrudd skal Risk manager marked- og likviditetsrisiko umiddelbart rapportere oppover i organisasjonen.

Uavhengig rapportering fra risikostyringsavdelingen går til ledergruppen månedlig og kvartalsvis til styret.

5.2.3 Porteføljeinformasjon

Det beregnes ikke kapitalkrav for markedsrisiko etter Pilar I. Egenkapitalposisjoner i handelsporteføljen er regnskapsmessig klassifisert som finansielle eiendeler holdt for omsetning og ført til virkelig verdi over resultatet. Posisjoner utenfor handelsporteføljen er klassifisert som finansielle eiendeler tilgjengelig for salg (TFS). Samlet posisjon er vist i tabell 15.

Tabell 15: Posisjoner i egenkapitalpapirer

(Tall i millioner kroner)

Aksjer og andeler (mill kroner)		2014
Til virkelig verdi over resultat		0
	Børsnoterte	0
Tilgjengelig for salg		239
	Børsnoterte	131
	Unoterte	108
Sum aksjer og andeler		239

Endringer i virkelig verdi for eiendeler klassifisert som TFS innregnes i utvidet resultat. Ved vesentlig eller lengre nedgang i den virkelige verdien av en TFS-eiendel, fjernes det kummulative tapet som er innregnet i utvidet resultat og innregnes i det ordinære resultatet. Hva som skal forstås med vesentlig eller langvarig verdifall er et spørsmål om skjønn. Sparebanken Hedmark følger retningslinjer fra IFRIC (International Financial Reporting Interpretations Committee),

anbefalinger fra revisjonsmiljøene og bransjenorm for å vurdere dette spørsmålet. Vurderingen foretas på instrumentnivå og er operasjonalisert til å gjelde et verdifall som verdsetter eiendelen til under 80 prosent av kostpris på balansedagen, eller at en markedspris lavere enn kostpris vedvarer mer enn tolv måneder. Ytterligere verdifall på tidligere nedskrevne TFS-eiendeler kostnadsføres fortløpende.

Tabell 16: Oversikt over virkelig verdi, gevinster og tap

(Tall i millioner kroner)

Type investering	Virkelig verdi	Realiserte gevinster eller tap per 31.12.2014	Urealiserte gevinster eller tap per 31.12.2014	Beløp fradrett i ren kjernekapital
Finansielle investeringer	25	1	0	0
Strategiske investeringer	214	158	109	-110
Datterselskap, tilknyttede selskap og felleskontrollert virksomhet	2 992	-1	0	-1 603
Sum	3 230	157	109	-1 713

Renterisikoen for alle renteposisjoner kan uttrykkes ved å se på endringen i verdien på renteinstrumentene ved en parallell renteendring på 1 prosent. Tabell 17 viser effekten av

nevnte renteendring for ulik valuta, basisrisiko og rentekurve-risiko. Det er her ikke tatt hensyn til administrativ renterisiko og spreadrisiko.

Tabell 17: Renterisiko

(Tall i millioner kroner)

Valuta	Renterisiko, 1% endring 2014
NOK	10,96
USD	0,04
JPY	-0,13
EUR	0,05
CHF	0,02
Andre	-0,03
Total renterisiko, effekt på resultat etter skatt og egenkapital	10,91

Basisrisikoen	Renterisiko, 1% endring 2014
Obligasjoner og sertifikater	-16,30
Fastrenteutlån til kunder	-31,88
Fastrenteinnskudd til kunder	0,18
Sertifikatlån	0,00
Obligasjonslån	125,76
Annen fastrentefinansiering og -plassering	0,85
Derivater	-89,52
Total renterisiko, effekt på resultat etter skatt og egenkapital	-10,91

Rentekurve-risikoen	Renterisiko, 1% endring 2014
0–1 mnd	0,92
1–3 mndr	3,54
3–6 mndr	-2,28
6–12 mndr	0,19
1–3 år	-12,04
3–5 år	9,48
5–10 år	-10,72
Total renterisiko, effekt på resultat etter skatt og egenkapital	-10,91

Tabell 18: Finansielle derivater

(Tall i millioner kroner)

Til virkelig verdi over resultatet	2014		
	Kontraktssum	Virkelig verdi	
Valutainstrumenter		Eiendeler	Forpliktelser
Valutaterminer	881	18	11
Valutabytteavtaler	1 386	14	57
Sum valutainstrumenter	2 267	32	67
Renteinstrumenter			
Rentebytteavtaler (inkl. rente- og valutaswap)	8 763	486	263
Andre rentekontrakter	150	10	0
Sum renteinstrumenter	8 913	497	263
Andre derivater			
Garantiforpliktelse overfor Eksportfinans AS	66	3	0
Sum valuta- og renteinstrumenter			
Sum valutainstrumenter	2 267	32	67
Sum renteinstrumenter	8 913	497	263
Sum andre derivater	66	3	0
Sum	11 247	531	330

Tabellen ovenfor gir en oversikt over bankens finansielle derivater fordelt på valuta og renteinstrumenter. Banken benytter derivater for å sikre seg mot volatilitet i rentepapirer og valutakurser som banken har underliggende eksponering mot.

Tabell 19: Valutaeksponering

(Tall i millioner kroner)

Netto valutaeksponering NOK	2014
GBP	3
USD	5
DKK	-1
JPY	1
PLN	1
SEK	2
EUR	2
CHF	0
Andre	0
Sum	14

Tabellen ovenfor gir en oversikt over bankens netto valutaeksponering. Valutarisikoen kvantifiseres og overvåkes kontinuerlig. Konsernet har både gjennom året og ved årets slutt en begrenset valutarisiko.

5.3 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av:

- Menneskelige faktorer: Menneskelig svikt, utilstrekkelig kompetanse, uklare strategier, rutiner og interne misligheter
- Svikt i IKT-systemer: Eksterne og egne systemer
- Eksterne årsaker: Kriminalitet/bedragerier, naturkatastrofer og andre eksterne årsaker

5.3.1 Styring og kontroll

Mens bankene bevisst tar markeds- og kredittrisiko, er operasjonell risiko en risikotype man i størst mulig grad ønsker å unngå.

Sparebanken Hedmark benytter SpareBank 1-alliansens felles rammeverk og modeller for styring og oppfølging av operasjonell risiko. Elementene i rammeverket beskrives nedenfor.

Identifisering av risiko

Det foretas en årlig vurdering av både strategiske risikoer, finansielle risikoer og operasjonelle risikoer. Vurderingen danner grunnlaget for fastsettelse av forbedrings- og kontrolltiltak. I tillegg er det etablert egne prosedyrer for risikovurderinger i forbindelse med implementering av nye produkter og systemer.

Database for registrering av uønskede hendelser

Sparebanken Hedmark har etablert en egen database for registrering og oppfølging av uønskede hendelser.

Innrapportering av hendelser er økende som funksjon av bedret rapporteringskultur. Erfaringsmessig må det arbeides videre med å bedre rapporteringskulturen slik at alle vesentlige hendelser fanges opp for å identifisere svakheter i internkontrollen, som vil danne grunnlag for iverksettelse av nødvendige forbedringstiltak.

Årlig lederbekreftelse

Det gjennomføres en årlig lederbekreftelse hvor det rapporteres oppover i organisasjonen om kvaliteten i internkontrollen innenfor den enkelte organisatoriske enhet. Bekreftelsen danner grunnlaget for forbedringstiltak på identifiserte områder. Bekreftelsen er inndelt i fire områder; a) Strategi, policy og rutiner, b) Lover og forskrifter, c) Kompetanse, og d) Organisasjon.

Forbedringsdatabase

Med bakgrunn i identifiserte forbedringsområder basert på ovennevnte, samt forbedringstiltak fra uavhengige kontrollorganer, blir det definert forbedringstiltak som registreres og følges opp via forbedringsdatabasen.

Sparebanken Hedmark har ingen konkrete planer om å benytte avanserte metoder for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital for operasjonell risiko.

5.3.2 Minimumskrav til ansvarlig kapital

Konsernet benytter sjablongmetoden for beregning av krav til ansvarlig kapital som skal dekke operasjonell risiko. Minimumskravet er beregnet i prosent av gjennomsnittlig inntekt for hvert forretningsområde siste tre år med følgende prosentsetninger; egenhandel og formidling 18 prosent, megling for massemarkeds kunder 12 prosent, banktjenester for massemarkeds kunder 12 prosent, banktjenester for bedriftskunder 15 prosent, betaling og oppgjørstjenester 18 prosent, tilknyttede tjenester 15 prosent og kapitalforvaltning 12 prosent. Inntektsposter som medtas i beregningsgrunnlaget følger § 42-1(3) i kapitalkravsforskriften.

Tabell 20: Minimumskravet til ansvarlig kapital for operasjonell risiko etter sjablongmetoden

	Konsolidert	Sparebanken Hedmark	SpareBank 1 Finans Østlandet AS
Beregningsgrunnlag	3 038	1 923	146
Kapitalkrav 8 %	243	154	12

5.4 Compliancerisiko

Compliancerisiko er risikoen for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner, bøter, økonomisk tap eller svekket omdømme som følge av manglende etterlevelse av lover og forskrifter.

5.4.1 Styring og kontroll

Avdeling for risikostyring har det overordnede ansvaret for å koordinere compliancearbeidet. Konsernet har egen complianceansvarlig for verdipapirforetaket som har ansvar for å kontrollere at virksomheten knyttet til ytelse av investeringstjenester drives i samsvar med regelverket for verdipapirhandel.

Konsernets ledelse er ansvarlig for implementering og etterlevelse av lover og forskrifter, mens den enkelte medarbeider er ansvarlig for daglig løpende etterlevelse.

Hendelser og brudd på complianceområdet blir, på samme måte som for operasjonell risiko, registrert og fulgt opp via konsernets hendelsesdatabase.

5.5 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å innfri sine forpliktelser eller ikke evner å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlige økte kostnader.

5.5.1 Styring og kontroll

Styringen av likviditetsrisiko tar utgangspunkt i finansstrategien. Denne setter rammer for likviditetsrisiko gjennom rammer for netto likviditetsbehov i ulike tidsintervaller, krav til langsiktig finansiering, størrelsen på likviditetsreserven og lengden på den tidsperioden konsernet skal være uavhengig av ny finansiering fra penge- og kapitalmarkedet.

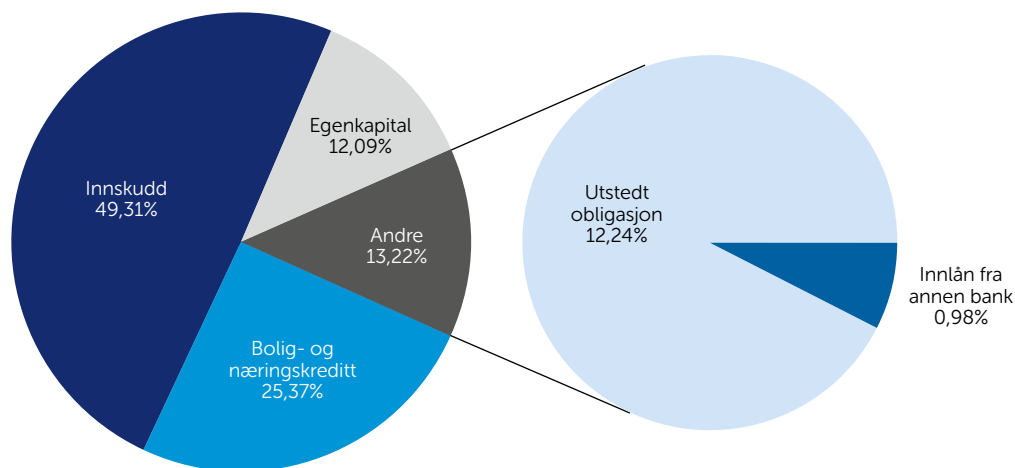
Finansstrategien vedtas av styret og revideres ved behov, minimum årlig. I tilknytning til finansstrategien er det etablert egen beredskapsplan for håndtering av likviditetssituasjonen i perioder med urolige finansmarkeder. Det benyttes stresstester som analyserer konsernets likviditetsmessige sårbarhet i perioder uten tilgang på ekstern funding (se nedenfor). Økonomi- og finansavdelingen har ansvaret for likviditetsstyringen, mens avdeling for risikostyring har ansvaret for overvåkingen og rapporteringen i henhold til finansstrategiens rammer.

5.5.2 Porteføljefinformasjon

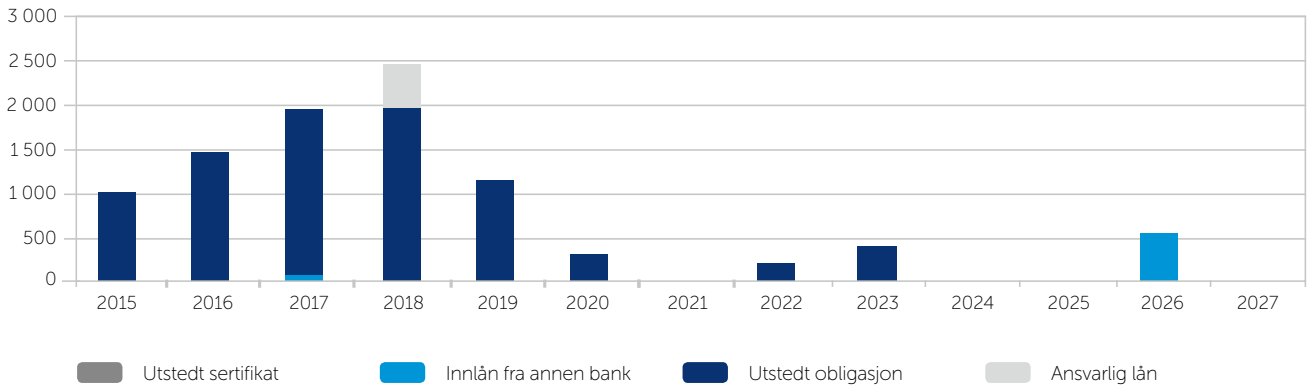
5.5.2.1 Diversifiserings- og forfallsinformasjon

Likviditetsrisikoen reduseres gjennom spredning av innlånene på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter og løpetider. Total finansiering (eks. kundeinnskudd og egenkapital) var 23,7 milliarder kroner ved utgangen av 2014. Av det totale innlånsvolumet på 23,7 milliarder kroner skal 1 milliard kroner refinansieres i 2015. Snittløpetiden på konsernets finansiering er 3,6 år ved utløpet av 2014.

Figur 14: Konsernets finansieringskilder per 31.12.2014.

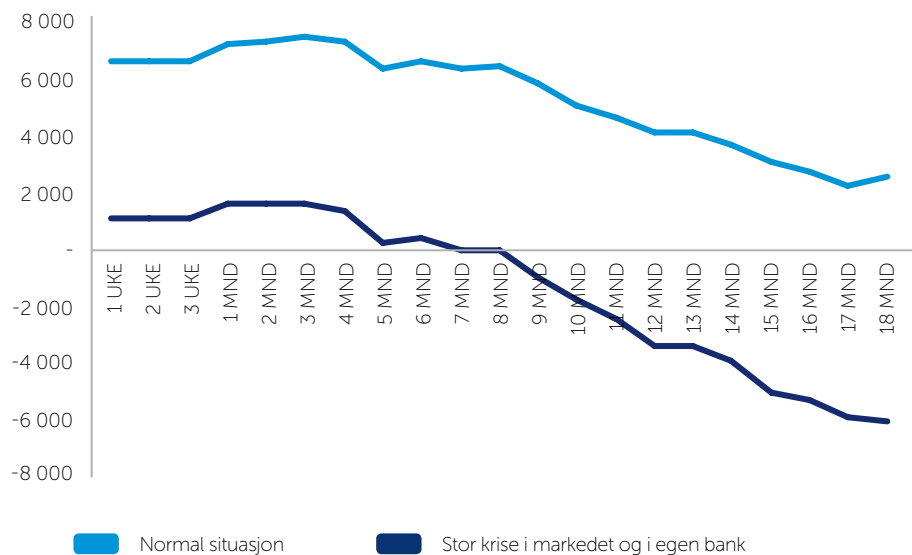
Figur 15: Innlånsporteføljens forfallstruktur

Likviditetsutvikling og stresstester

Likviditetsreserven inneholdt ved årsskiftet kontanter og låneadgang i Norges Bank, obligasjoner, tilrettelagte lån for salg til SpareBank 1 Boligkreditt og fond og børsnoterte aksjer, til sammen 8 milliarder kroner.

Figur 16: Likviditetsbuffer

Finansstrategien forutsetter at konsernet skal kunne opprettholde ordinær drift i 12 måneder uten tilførsel av ekstern likviditet ved ordinær drift. Per 31.12.14 kunne konsernet fortsette driften i over 18 måneder ved ordinær drift. Strategien sier videre at konsernet skal kunne fortsette driften i 3 måneder i et scenario definert som stor krise i markedet og i egen bank. Per 31.12.14 hadde konsernet nok likvider til å kunne fortsette driften i over 6 måneder i dette scenarioet.

Likviditetsindikatorer

Bankens finansstrategi sier at likviditetsindikatorverdiene i henhold til Finanstilsynets definisjoner skal være over 110 prosent. Tabell 21 nedenfor viser utvikling de siste kvartalene.

Tabell 21: Likviditetsindikatorer

Likviditetsindikator	31.12.13	31.03.14	30.06.14	30.09.14	31.12.14
Likviditetsindikator I	113	113	113	114	116
Likviditetsindikator II	117	117	117	118	120

5.6 Eierrisiko

Eierrisiko er risikoen for at Sparebanken Hedmark blir påført et negativt resultat fra eierposter i strategiske eide selskaper, eller at banken må tilføre ny egenkapital i strategisk eide selskaper, enten dette skyldes kraftig vekst eller for å sikre videre drift som følge av underskudd.

Sparebanken Hedmark har per utgangen av 2014 eierrisiko gjennom følgende eierposisjoner:

- Bank1 Oslo Akershus AS (eierandel 40,50 prosent)
- SpareBank1 Gruppen AS (eierandel 11,00 prosent)
- SpareBank1 Boligkreditt AS (eierandel 9,50 prosent)
- SpareBank1 Næringskreditt AS (eierandel 3,84 prosent)
- SpareBank1 Markets AS (eierandel 16,80 prosent)
- SpareBank1 Kredittkort AS (eierandel 7,99 prosent)

5.6.1 Styring og kontroll

SpareBank1-bankene driver alliansesamarbeidet gjennom det felles eide holdingselskapet SpareBank1 Gruppen AS. SpareBank1 Gruppen og Bank 1 Oslo Akershus eies av Sparebanken Hedmark, SpareBank1 SR-Bank, SpareBank1 Nord-Norge, SpareBank1 SMN, Samarbeidende Sparebanker AS, samt Landsorganisasjonen/fagforbund tilknyttet LO. SpareBank1 Boligkreditt, SpareBank1 Næringskreditt, SpareBank1 Kredittkort og SpareBank1 Markets eies av alle bankene i SpareBank 1-alliansen, men unntak av SpareBank1 Markets hvor SpareBank1 SR-Bank ikke deltar.

I styret i SpareBank 1 Gruppen møter administrerende direktører fra eierbankene Sparebanken Hedmark, SpareBank 1 SR-Bank, SpareBank 1 Nord-Norge, SpareBank1 SMN og Samarbeidende Sparebanker AS, samt LO som eiere av selskapet. På samme måte møter administrerende direktør og CFO i Sparebanken Hedmark i styret i Bank 1 Oslo Akershus, mens bankens CFO representerer Sparebanken Hedmark i styret i SpareBank 1 Boligkreditt, SpareBank1 Næringskreditt og SpareBank1 Markets. Tilsvarende er Sparebanken Hedmark representert i styret i SpareBank1 Kredittkort.

5.6.2 Risikjustert kapital

Ved beregning av kapitalbehovet for eierrisiko tas det utgangspunkt i selskapenes egne beregninger av risikjustert kapital multiplisert med Sparebanken Hedmarks eierandel.

5.7 Forretningsrisiko

Forretningsrisiko er risikoen for uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko, eierrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og/eller endret kundeatferd.

Sparebanken Hedmark følger opp den forretningsmessige risikoen gjennom den løpende rapporteringen. Denne skal bidra til at inntektssvikt eller kostnadsøkninger ikke får vesentlige konsekvenser for konsernets resultat.

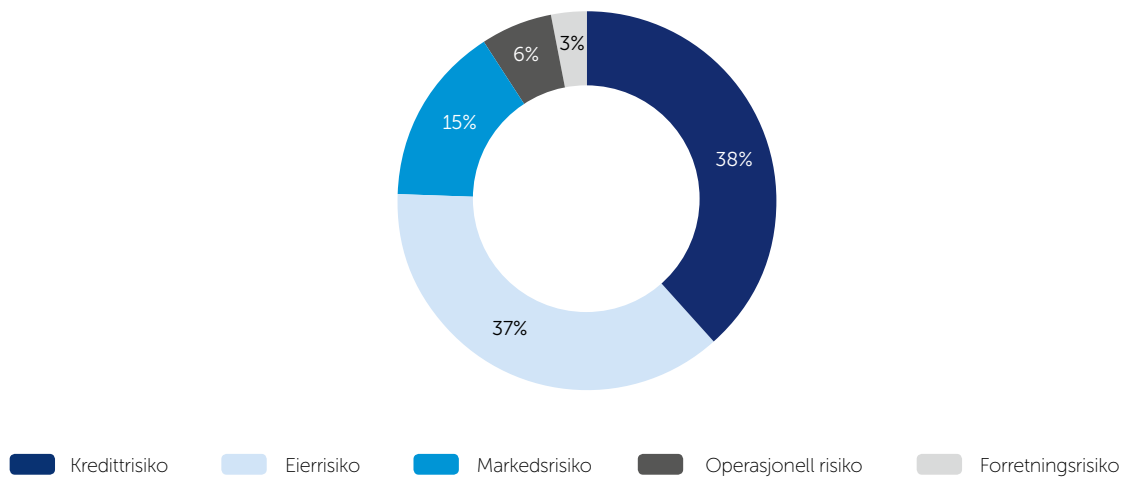
6 Oppsummering – beregning av kapitalbehov

Risikojustert kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener å trenge for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Ettersom det er umulig å gardere seg mot alle mulige tap, har konsernet fastsatt at den risikojusterte kapitalen skal dekke 99,9 prosent av mulige uventede tap i løpet av de neste 12 måneder.

Det er lagt til grunn statistiske modeller for beregning av risikojustert kapital, men disse er for enkelte risikogrupper komplettert med mer kvalitative vurderinger og beregninger.

Diagrammet nedenfor viser fordelingen av risikojustert kapital per 31.12.2014.

Figur 17: Risikojustert kapital fordelt på risikogrupper

Den høye andelen markedsrisiko må sees i lys av konsernets regnskapsprinsipp for verdsettelse av rentepapirinvesteringer, som innebærer at alle papirer verdsettes til virkelig verdi over resultatet. Dette betyr at verdiendringer i beholdningen av verdipapirer som har til formål å tjene som likviditetsreserve, og som kan pantsettes som sikkerhet for finansiering i Norges Bank, innregnes til markedsverdi selv om papirene er kjøpt ut fra intensjonen om å holdes til forfall. Dersom likviditetsporteføljen, som utgjør det vesentligste av bankens verdipapirbeholdning, var klassifisert som hold til forfall (hvor

kurssvingninger som følge av markedsforhold ikke på samme måte er relevant), ville andelen risikojustert kapital knyttet til markedsrisiko vært vesentlig lavere.

Behovet for risikojustert kapital er per 31.12.2014 beregnet til i underkant av 5,1 milliarder kroner kalibrert i forhold til konsernets soliditetsmål på 14,5 prosent ren kjernekapital. Dette gir en buffer i forhold til ren kjernekapital på i underkant av 400 millioner kroner.

6.1 Regulatorisk kapitaldekning

Tabell 22: Kapitaldekningsberegning

(Tall i millioner kroner)

Beregningsgrunnlag, ansvarlig kapital og kapitaldekning per 31.12.2014

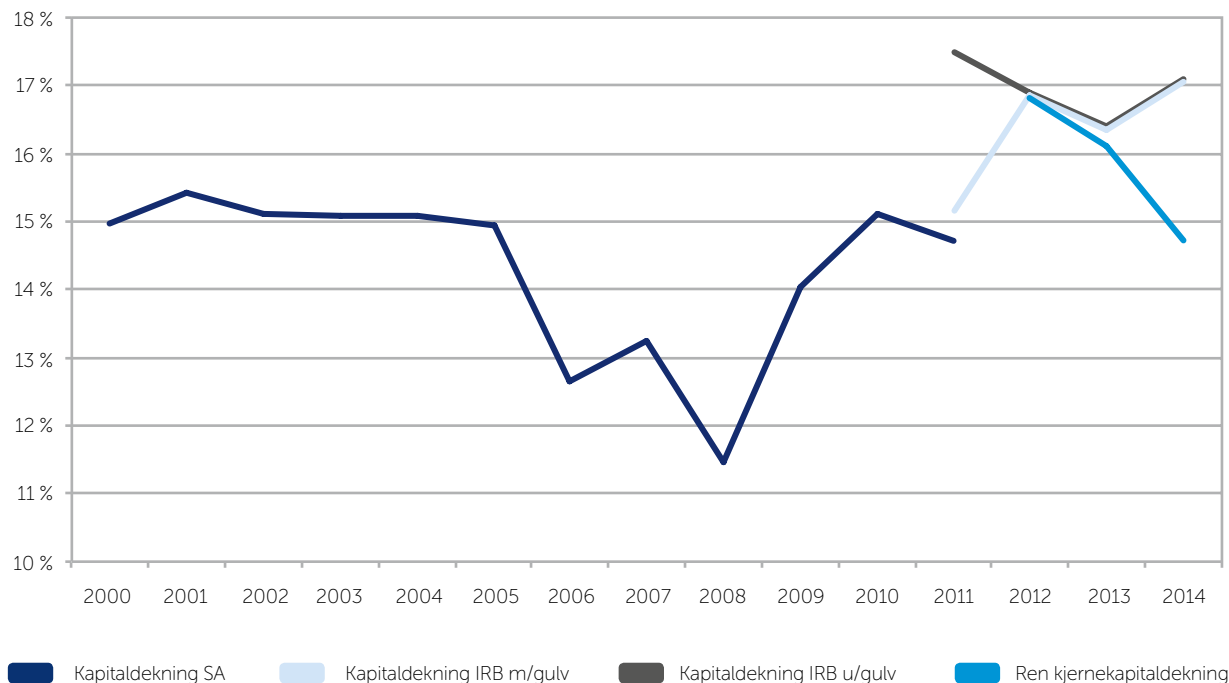
Basel III 31.12.2014		Basel II 31.12.2014	
SpareBank 1 Finans Østlandet AS	Sparebanken Hedmark	Konsern	
Ansvarlig kapital			
0	6 645	Sparebankens fond	6 645
0	109	Fond for urealiserte gevinster	110
0	42	Gavefond	42
602	0	Annen EK	827
602	6 796	Sum egenkapital	7 624
Fradrag			
0	-7	Verdijustering som følge av kravene om forsvarlig verdifastsettelse (AVA)	-10
0	-110	Goodwill og andre immaterielle eiendeler	-197
0	-109	Fond for urealiserte gevinster tilgjengelig for salg	-110
0	-230	Fradrag i forventet tap IRB fratrukket tapsavsetninger	-271
0	-109	Fradrag for ikke-vesentlige investeringer i ren kjernekapital i andre finansinstitusjoner	0
0	0	Fradrag for vesentlige investeringer i ren kjernekapital i andre finansinstitusjoner	-1 602
0	-229	Overskytende fradrag i annen kjernekapital som gjøres i ren kjerne	0
602	6 003	Sum ren kjernekapital	5 434
Annen kjernekapital			
0	0	Hybridkapital	162
0	-229	Fradrag for ikke-vesentlige investeringer i annen kjernekapital i andre finansinstitusjoner	0
0	0	Fradrag for vesentlige investeringer i annen kjernekapital i andre finansinstitusjoner	-2
0	0	Overskytende fradrag i tilleggskapital som gjøres i annen kjernekapital	0
0	229	Overskytende fradrag i annen kjernekapital som gjøres i ren kjernekapital	0
0	0	Sum annen kjernekapital	160
Tilleggskapital utover kjernekapital			
0	39	36% av urealisert gevinst på aksjer klassifisert som TFS	40
0	500	Tidsbegrenset ansvarlig kapital	783
0	-297	Fradrag for ikke-vesentlige investeringer i tilleggskapital i andre finansinstitusjoner	0
0	0	Fradrag for vesentlige investeringer i tilleggskapital i andre finansinstitusjoner	-144
0	0	Overskytende fradrag i tilleggskapital som gjøres i annen kjernekapital	0
0	242	Sum tilleggskapital	679
602	6 245	Netto ansvarlig kapital	6 273
0	4 323	Engasjement med foretak SMB	4 791
0	6 953	Engasjement med spesialiserte foretak	9 019
0	675	Engasjement med øvrige foretak	855
0	682	Engasjement med massemarked SMB	723
0	5 683	Engasjement med massemarked personer	7 738
0	591	Engasjement med øvrig massemarked	669
0	18 907	Beregningsgrunnlag IRB-vektet	23 795
3938	6 513	Engasjementer beregnet etter standardmetoden	9 534
0	292	CVA	338
146	1 923	Operasjonell risiko	3 038
4 084	27 635	Totalt beregningsgrunnlag	36 705
327	2 211	Kapitalkrav (8 %)	2 936
Bufferkrav			
102	691	Bevaringsbuffer (2,5%)	918
0	0	Motsyklisk buffer (0 %)	0
123	829	Systemrisikobuffer (3 %)	1 101
225	1 520	Sum bufferkrav til ren kjernekapital (5,5 %)	2 019
194	3 239	Tilgjengelig ren kjernekapital (utover kapitalkrav 10 %)	1 764
Kapitaldekning			
14,7 %	21,7 %	Ren kjernekapitaldekning	14,8 %
14,7 %	21,7 %	Kjernekapitaldekning	15,2 %
14,7 %	22,6 %	Kapitaldekning	17,1 %

*SpareBank 1 Finans Østlandet AS rapporterer etter standardmetoden.

Tabell 23: : Minimumskrav til ansvarlig kapital

	SpareBank 1 Finans Østlandet AS	Sparebanken Hedmark	Konsolidert
Engasjementskategorier IRB			
Engasjement med foretak SMB	0	346	383
Engasjement med spesialiserte foretak	0	556	722
Engasjement med øvrige foretak	0	54	68
Engasjement med massemarked SMB	0	55	58
Engasjement med massemarked personer	0	455	619
Engasjement med øvrig massemarked	0	47	54
Sum kapitalkrav IRB	0	1 513	1 904
Engasjementskategorier standardmetoden			
Stater	0	4	9
Institusjoner	0	128	74
Offentlig eide foretak	2	0	6
Foretak	62	38	129
Massemarkedsengasjementer	239	3	242
Forfalte engasjement	8	0	8
Obligasjoner med fortrinnsrett	0	21	27
Egenkapitalposisjoner	0	270	183
Øvrige engasjementer	4	56	84
Sum kapitalkrav standardmetoden	315	521	763
Kapitalkrav operasjonell risiko	12	154	243
Kapitalkrav CVA	0	23	27
Totalt kapitalkrav	327	2 211	2 936

Figur 18: Utvikling i kapitaldekning

6.2 Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio)

Rapportering av uvektet kjernekapitalandel til Finanstilsynet ble et rapporteringskrav fra og med 3. kvartal 2014.

Uvektet kjernekapitalandel beregnes som bankens kjernekapital som en andel av bankens eksponeringsmål. Eksponeringsmålet defineres som summen av balanseførte eiendeler tillagt ikke-balanseførte trekkrettigheter, garantier og ubenyttede rammer.

Det er ingen krav til dette måltallet i dag, men det er foreslått at kjernekapitalen skal utgjøre en viss andel av institusjonenes eksponeringsmål. Et minimumskrav til uvektet kjernekapitalandel er ventet i EU i løpet av 2016.

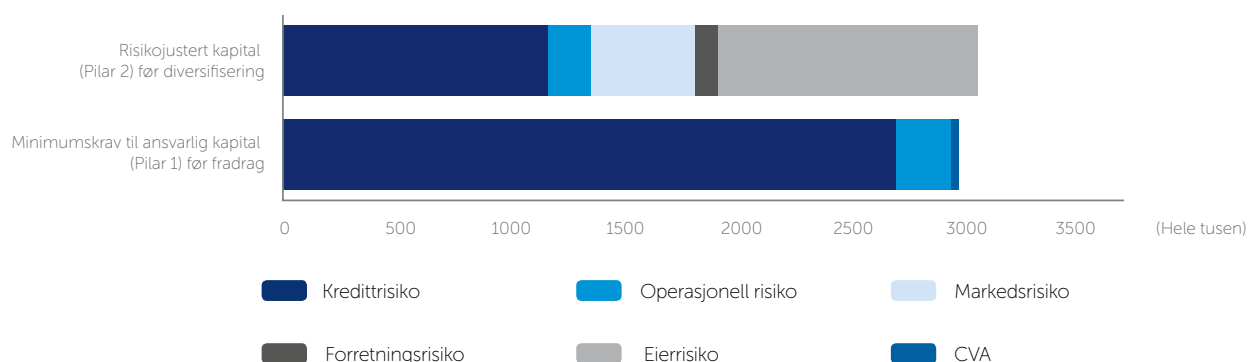
Tabell 24: Uvektet kjernekapitalandel

(Tall i millioner kroner)	31.12.14
Kjernekapital	5 704
Kjernekapital etter overgangsregler	5 594
Eksponeringsmål	68 065
Eksponeringsmål etter overgangsregler	67 955
Uvektet kjernekapitaldekning	8,38 %
Uvektet kjernekapitaldekning etter overgangsregler	8,23 %

7 Sammenligning av regulatorisk og økonomisk kapital

I figuren under gjøres en sammenligning av minimumskravet til ansvarlig kapital under pilar 1 og behovet for risikostjustert kapital under pilar 2.

Figur 19: Regulatorisk og økonomisk kapital

Forskjellen mellom minimumskravet til ansvarlig kapital (pilar 1) og behovet for risikojustert kapital (pilar 2) skyldes i hovedsak:

Kredittrisiko

Misligholdssannsynlighet (PD)

Ved beregning av økonomisk og regulatorisk kapitalbehov benyttes PD for den enkelte motpart. På grunn av særskilte krav til sikkerhetsmarginer er nivået på den regulatoriske PD høyere enn den økonomiske.

Tapsgrad Gitt Mislighold (LGD)

Banken benytter IRB grunnleggende metode for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital i foretakporteføljen. Ved beregning av risikojustert kapital for kredittrisiko fastsettes LGD basert på interne modeller, mens den ved beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital er sjablongmessig fastsatt til 45 prosent i henhold til forskrift om kapitalkrav.

For IRB-eksponeringer mot massemarked er det definert et gulv for LGD på 20 prosent, hvilket medfører at gjennomsnittlig LGD er høyere regulatorisk enn det bankens interne modeller tilsier.

Konsentrasjonsrisiko

IRB-regelverket forutsetter at utlånsporteføljen er diversifisert på en slik måte at hvert enkelt engasjement i seg selv ikke påvirker risikoen i porteføljen. Denne forutsetningen er troverdig i forhold til eksponeringer mot massemarkedsengasjementer, men foretakporteføljen har konsentrasjoner både i forhold til store engasjementer og bransjesammensetning. Banken beregner derfor et risikojustert kapitalbehov for å hensynta denne konsentrasjonsrisikoen.

Konsolidering av bankens eierandel i Bank 1 Oslo

Akershus

I konsernets kapitaldekning konsolideres eierandelen i Bank 1 Oslo Akershus AS forholdsmessig inn i beregningsgrunnlaget for ulike risiki; herunder kredittrisiko. I beregningen av risikojustert kapital behandles risiko knyttet til Bank 1 Oslo Akershus AS som eierrisiko.

Markedsrisiko

Under pilar 1 beregnes ikke markedsrisiko, mens konsernet under pilar 2 beregner risikojustert kapital for markedsrisiko blant annet ved bruk av Finanstilsynets anbefalte modeller.

Eierrisiko

Det beregnes risikojustert kapital under pilar 2 for eierrisiko i Sparebank 1 Gruppen AS, Bank 1 Oslo Akershus AS, Sparebank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS. I forbindelse med beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital (pilar I) kommer eierpostene til fradrag i kjernekapitalen i henhold til reglene i kapitalkravsforskriften, med unntak av Bank 1 Oslo Akershus AS som konsolideres forholdsmessig.

Andre risikoer

I konsernets kapitaldekning konsolideres eierandelen i Bank 1 Oslo Akershus AS forholdsmessig inn i beregningsgrunnlaget for ulike risiko, herunder operasjonell risiko. I beregningen av risikojustert kapital behandles risiko knyttet til Bank 1 Oslo Akershus AS som eierrisiko. For øvrige risikoer beregnes kapitalbehov kun under pilar 2.